

Ботаніка

Анатомія та морфологія вищих
рослин

Узагальнення шкільного курсу з
біології.

Підготовка до олімпіад.

Дещо важливе:

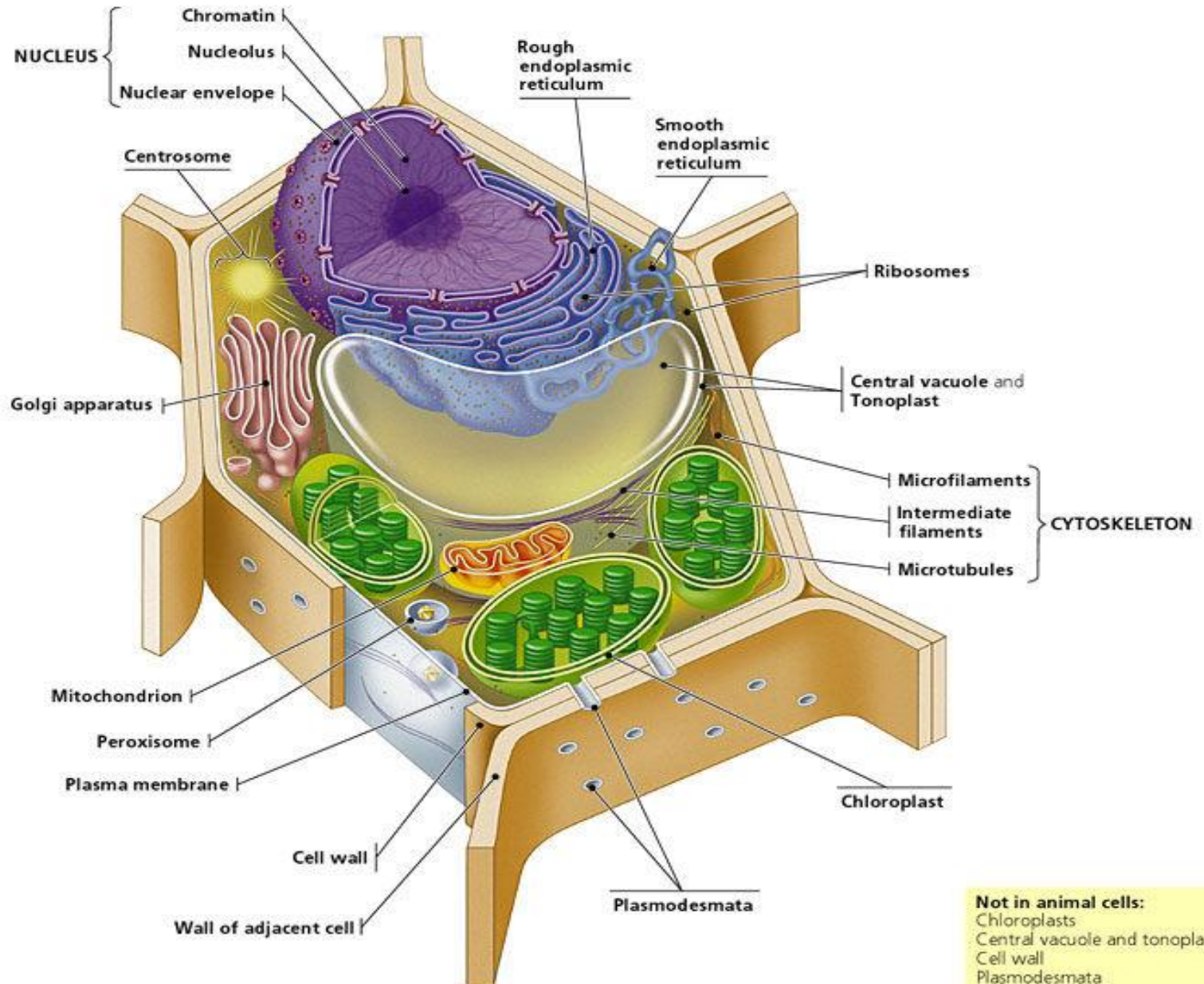
- Осмос – спонтанний перехід, одnobічна дифузія через напівпроникну перегородку (мембрану), яка відокремлює розчин від чистого розчинника або розчину меншої концентрації.
- Тургор – гідростатичний внутрішній тиск клітини, що означає повне насичення клітини водою.

Рослинна клітина

Будова рослинної клітини

- Ядро – зберігання ДНК (двомембранна)
- Ядерця – продукування рРНК, складання субодиниць рибосом (немембр.)
- ЕПС (ЕПР) – синтез ліпідів, вуглеводів (одномембр.)
- Апарат Гольджі – зберігання, модифікування білків, утворення лізосом (одномембр.)
- Лізосоми – травлення (одномембр.)
- Рибосоми – продукування білків (немембр.)
- Вакуоля (тонопласт – мембрана) – підтримання осмотичного тиску, зберігання відходів та запасних речовин (одномембр.)
- Мітохондрії – продукування АТФ (двомембр.)
- Пластиди – зберігання запасних речовин (хлоропласти – фотосинтез) (двомембр.)
- Цитоскелет: тубулін, актин (немембр.)
- Мембрана (плазмолема) – фософоліпіди
- Клітинна стінка - целюлоза

Пластиди

A microscopic view of plant cells, likely from a leaf, showing numerous green chloroplasts. The cells are arranged in a regular, hexagonal pattern, and the chloroplasts are densely packed within them. The background is a light blue color, possibly due to the staining used in the preparation.

- Лейкопласти
- Хромопласти
- Хлоропласти
- (хроматофори)

Лейкопласти

Основна функція – запасання
поживних речовин

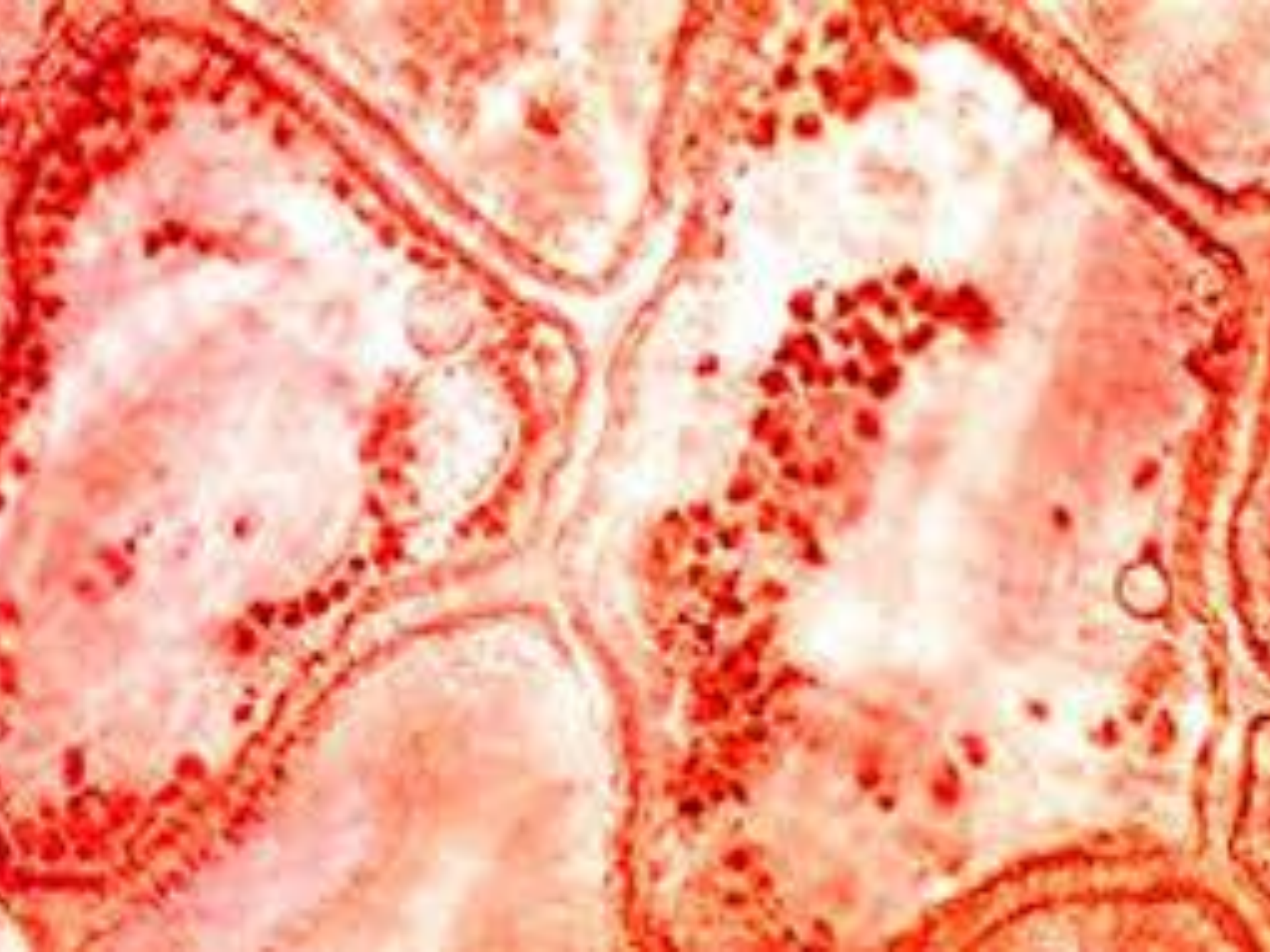
Розрізняють:

- Амілопласти – запасують вуглеводи
- Олеопласти - ліпіди
- Протеопласти - білки

Хромопласти

- Містять каротиноїди, ксантофіли (лікопіни)
- Червоний, жовтий, помаранчевий колір

Хлоропласти

Основна функція – фотосинтез

У складі мають хлорофіл, що зумовлює
зелений колір

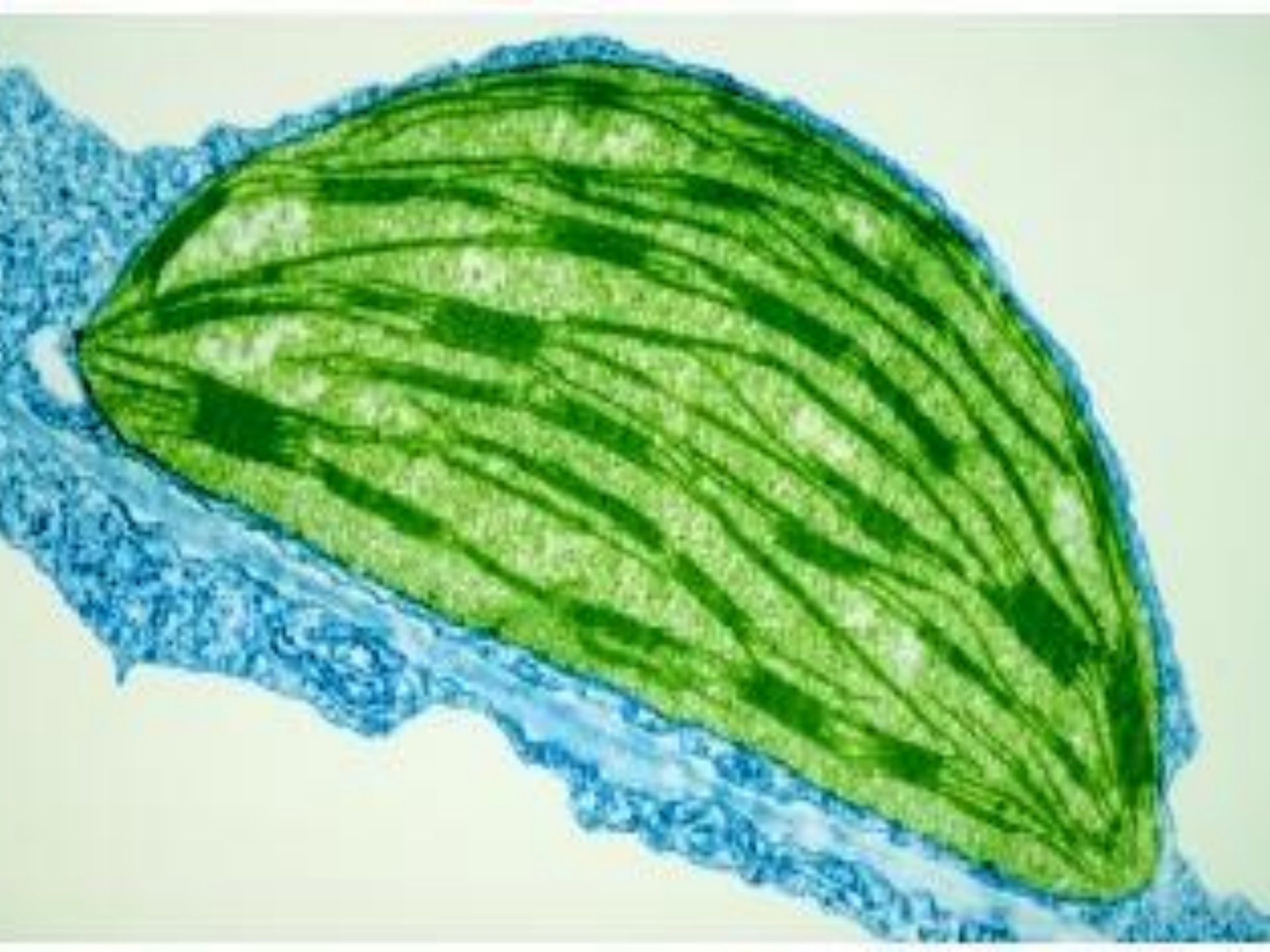
Зосереджені, в основному, в клітинах
паренхіми (основної тканини) листків

25 μm

Хлоропласт

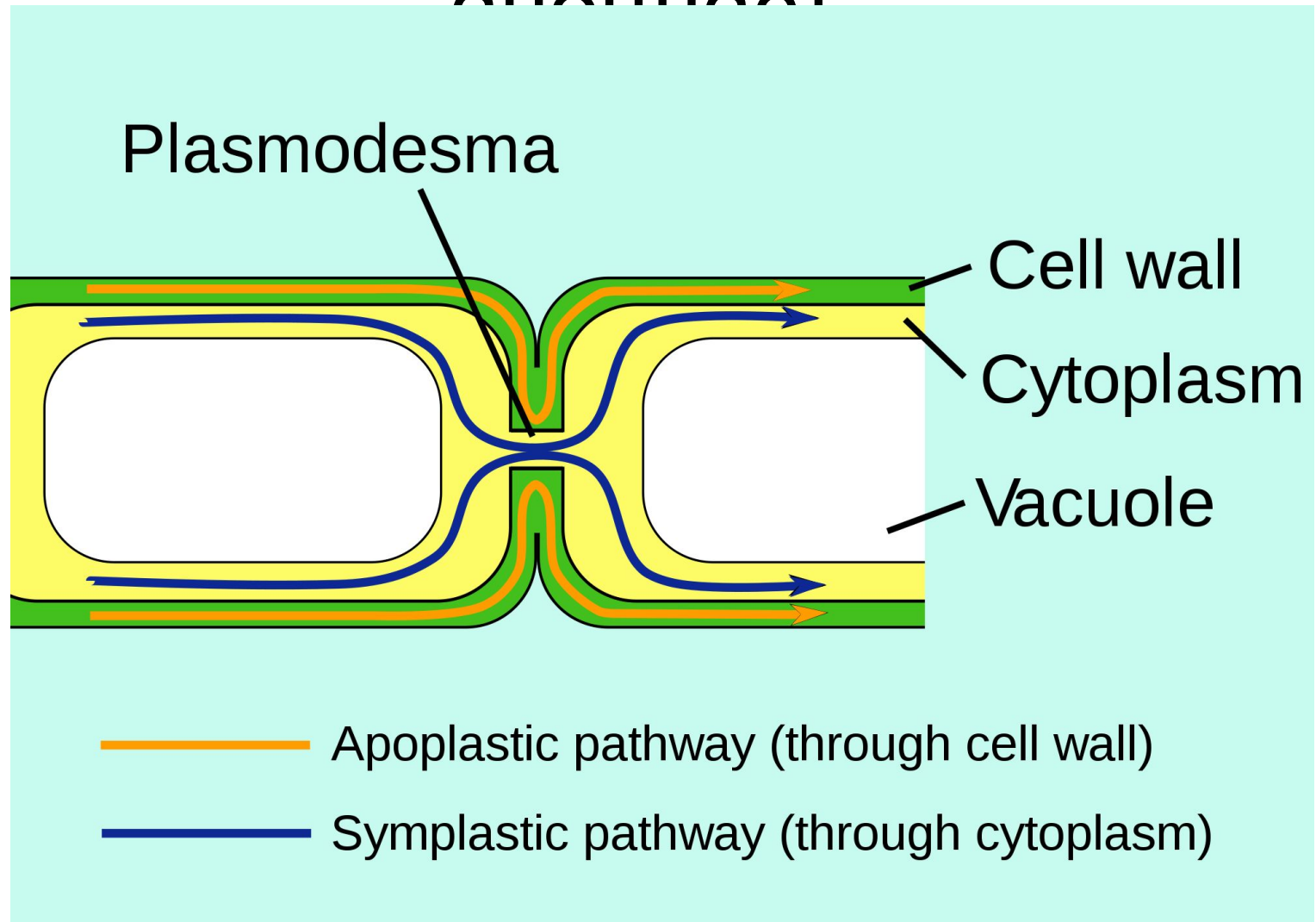

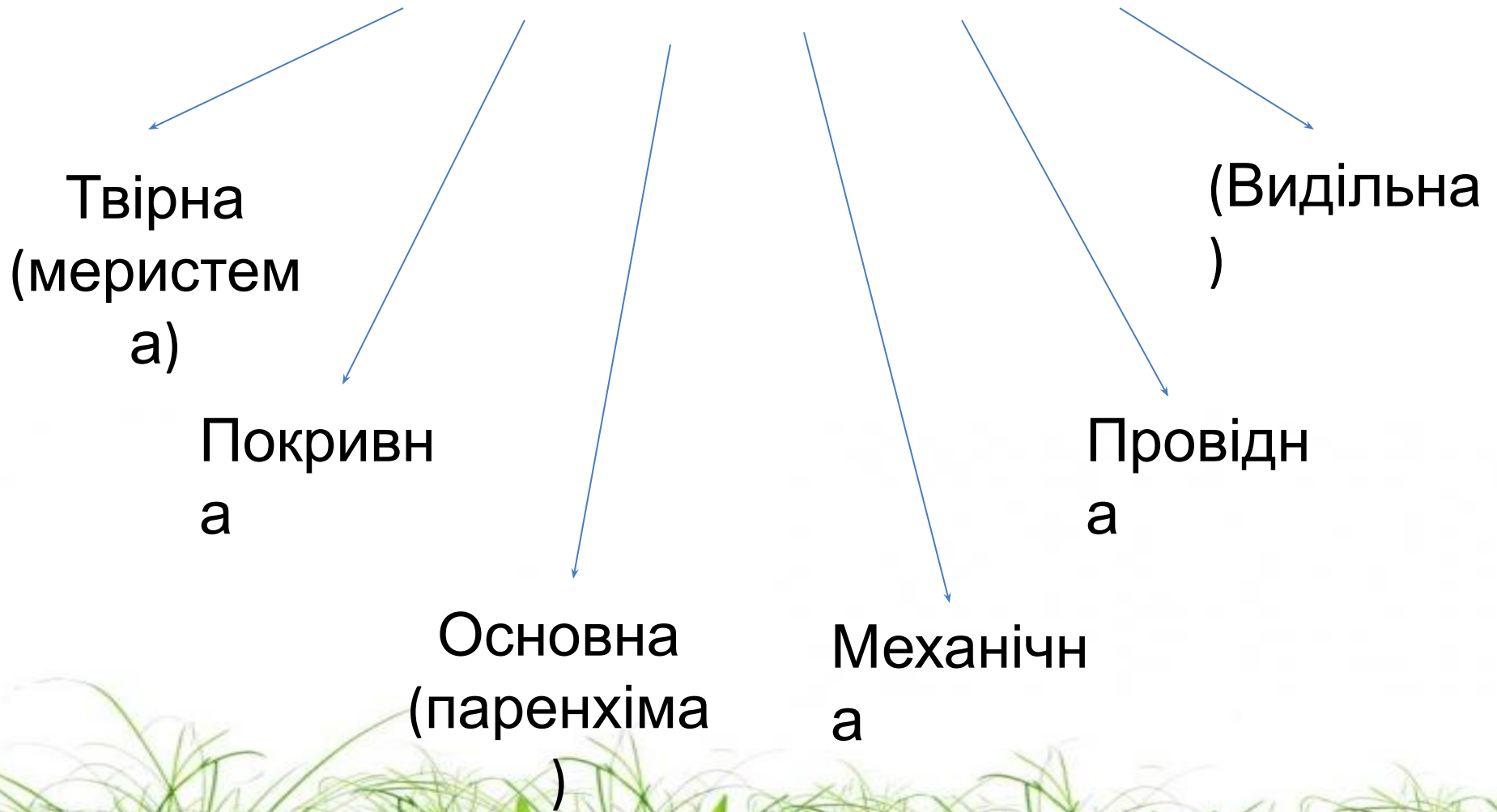

Плазмодесми, симпласт,

апопласт

Рослинні тканини

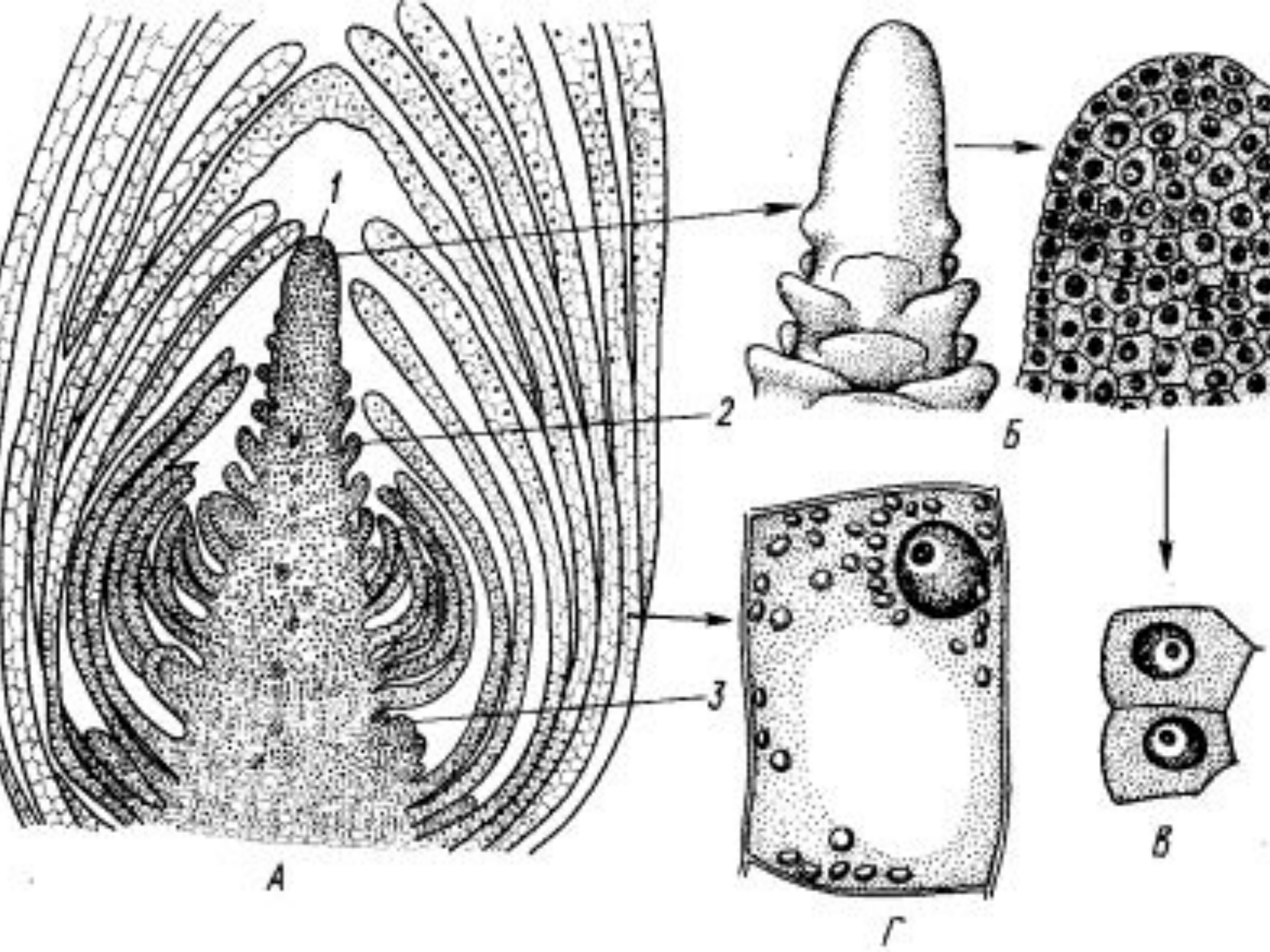

Твірна (меристема)

- Щільно замкнені клітини, мають велике ядро, порожнина заповнена цитоплазмою, великі вакуолі відсутні, клітинна стінка тонка
- Основні властивості: інтенсивний поділ, диференціація

Меристема

Верхівкова
(апикальна)

прокамбій,
основна
меристема

Бічна
(латеральна)

1. Прокамбій,
перицикл
2. Камбій,
фелоген

Вставна
(інтеркалярна)

Ранева
(травматична)

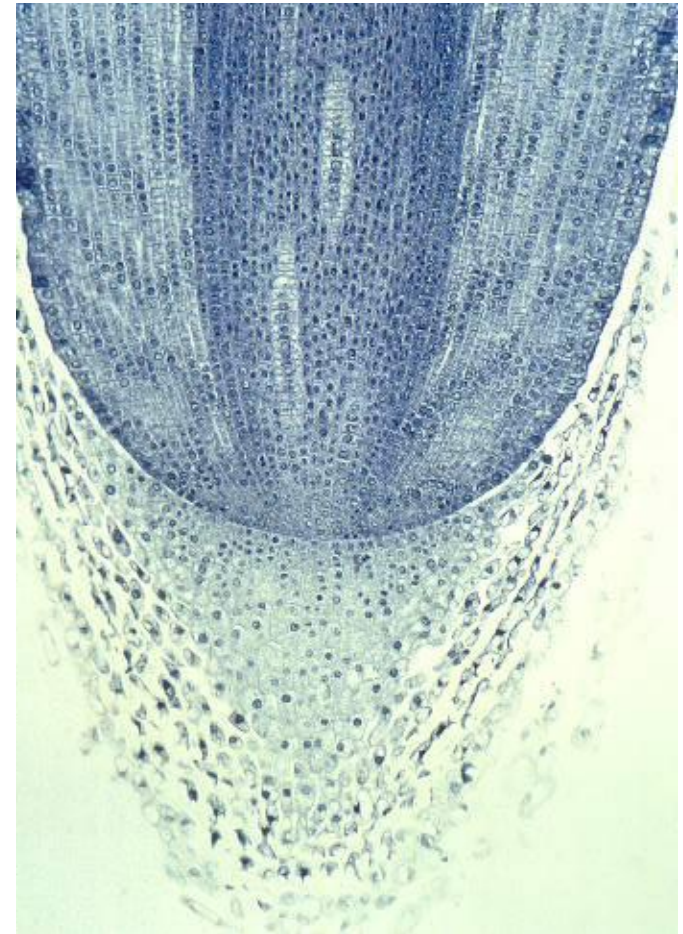
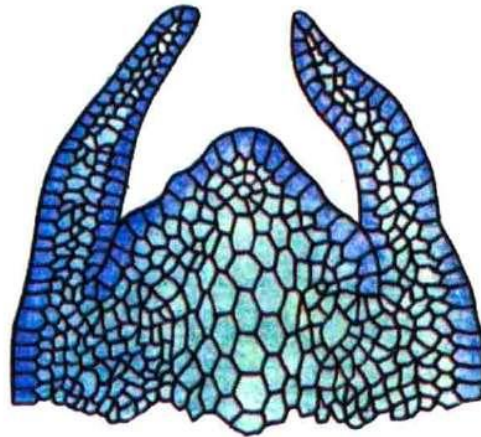
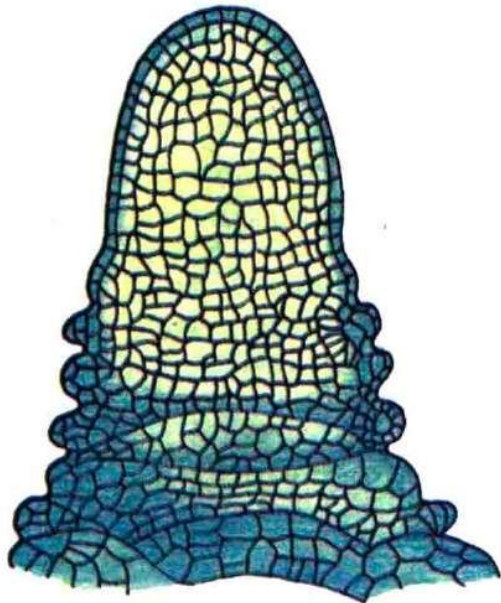
Апікальна меристема та її похідні

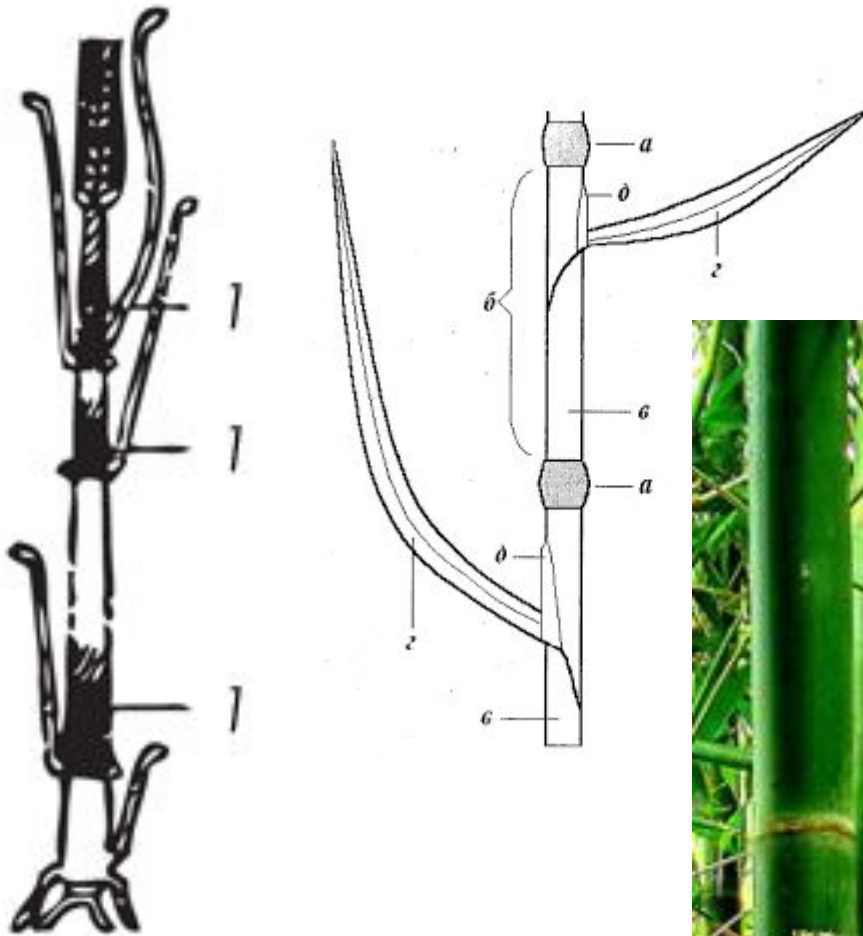

Апікальна меристема

Апекси кореня та пагона

Інтеркалярна меристема

Паренхіма

```
graph TD; A[Паренхіма] --> B[Асиміляційна (хлорофілоносна)]; A --> C[Поглиналин а]; A --> D[Основн а]; A --> E[Запасаюч а]; A --> F[Водоносна (гідропаренхіма)]; A --> G[Повітроносна (аеренхіма)]; B --> H[Стовпчас та]; B --> I[Губчаст а];
```

Асиміляційна
(хлорофілоносна)

Стовпчас
та

Губчаст
а

Основн
а

Запасаюч
а

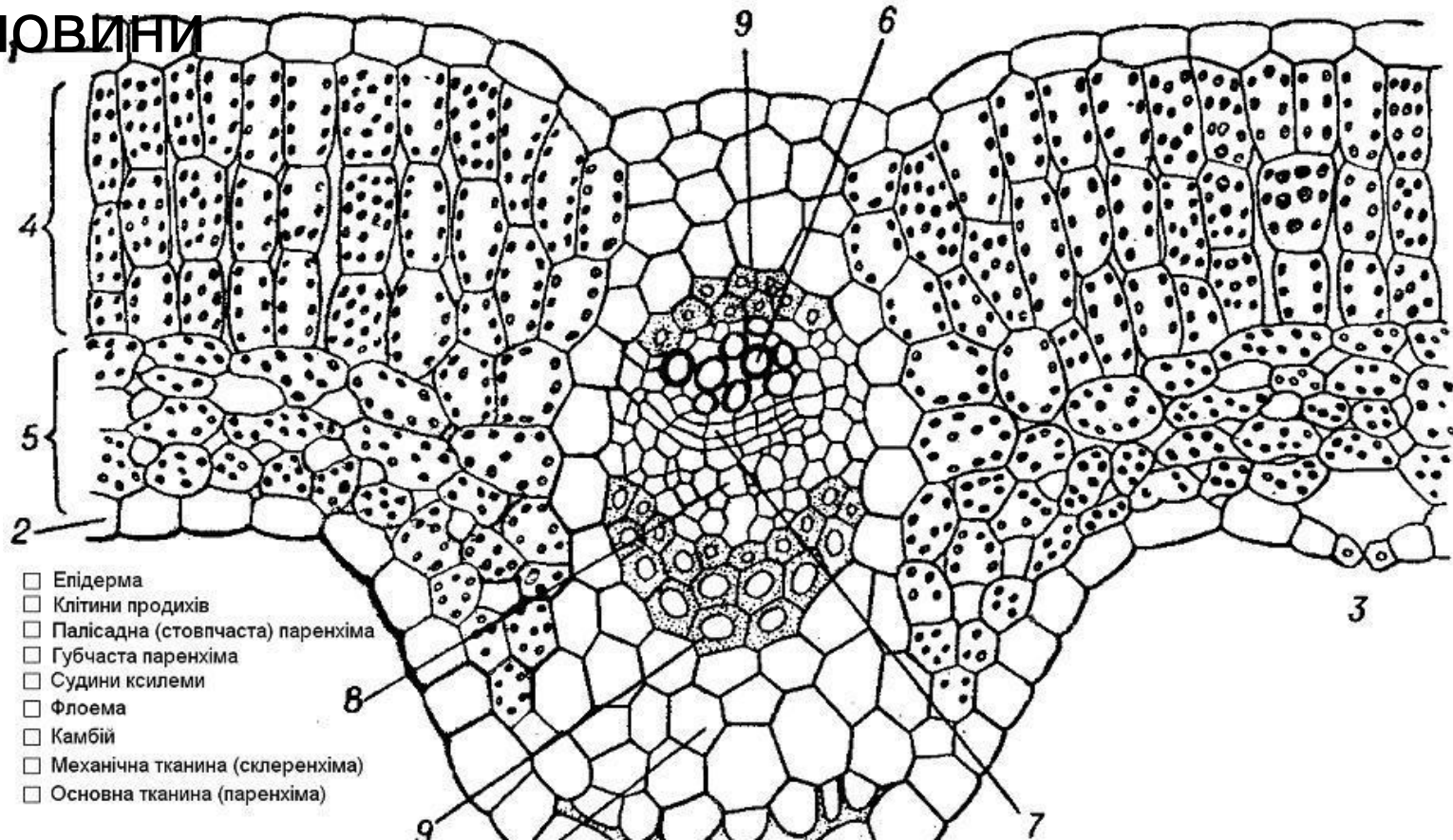
Водоносна
(гідропаренхіма)

Повітроносна
(аеренхіма)

Поглиналин
а

Асиміляційна

- Багато хлоропластів
- Стовпчата паренхіма – багато міжклітинної речовини

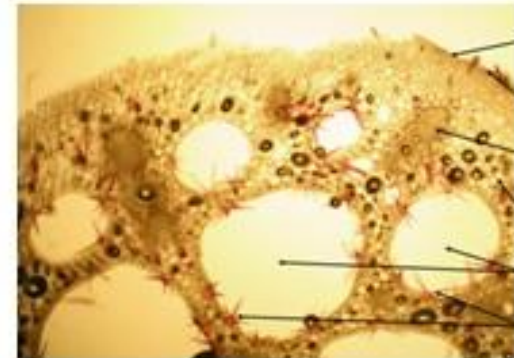
Водоносна

Кактуси, молочаї, агава, алое

Повітроносна

Квітконіжки латаття, глечиків, стебла
комишу, пухівки, корені водяних рослин

Кувшинка

Кувшинка

Листья Виктории амазонской

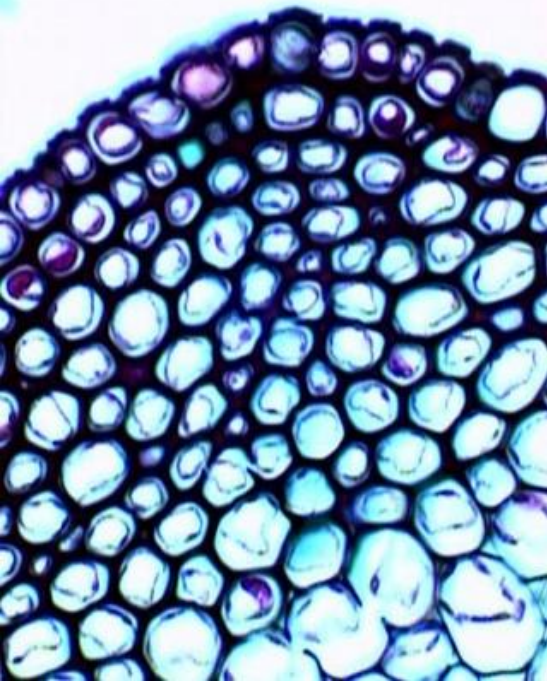

Поглиналина

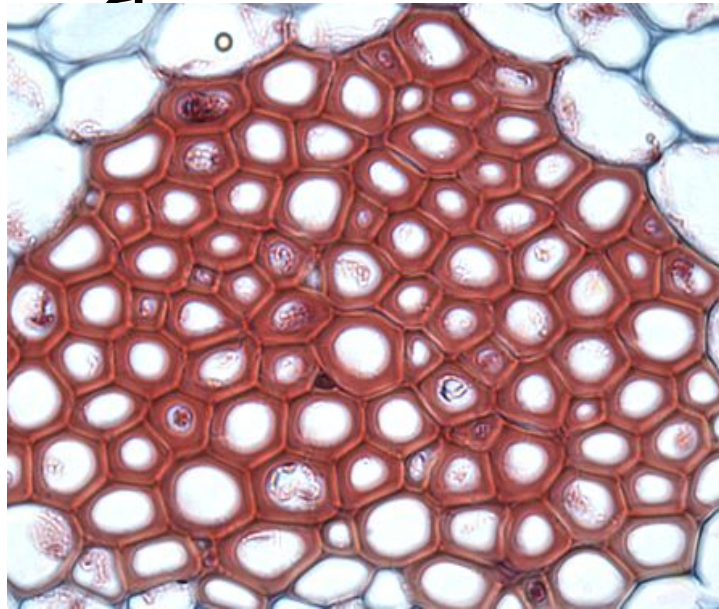
- Всмоктувальна зона кореня
- Під епіблемою
- Живі клітини, є міжклітинники

Механічні (опорні)

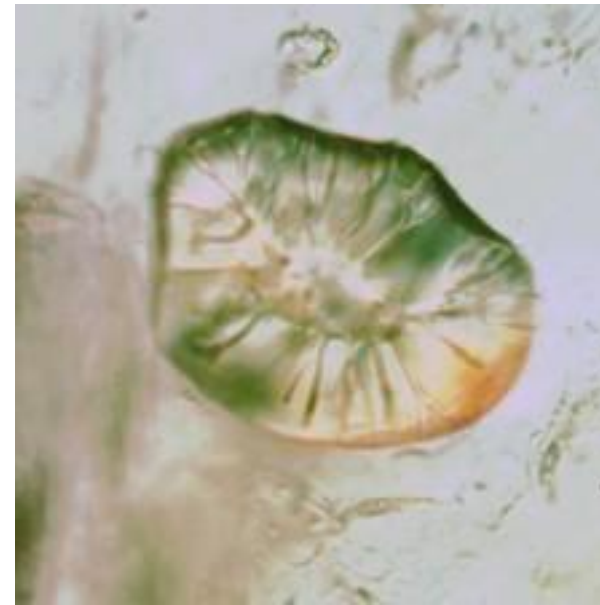
Коленхім
а

Склеренхім
а

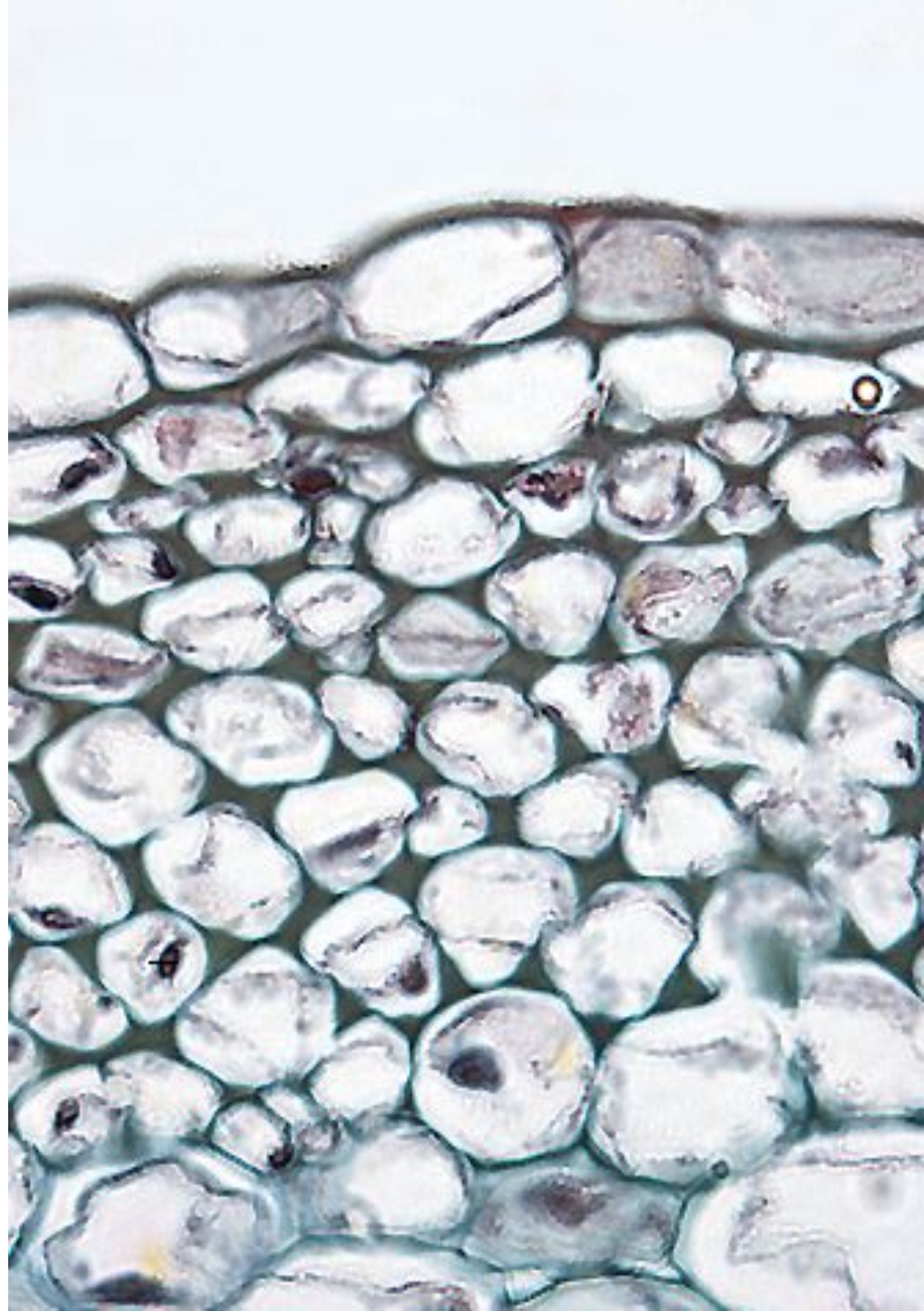
Склерейд
и

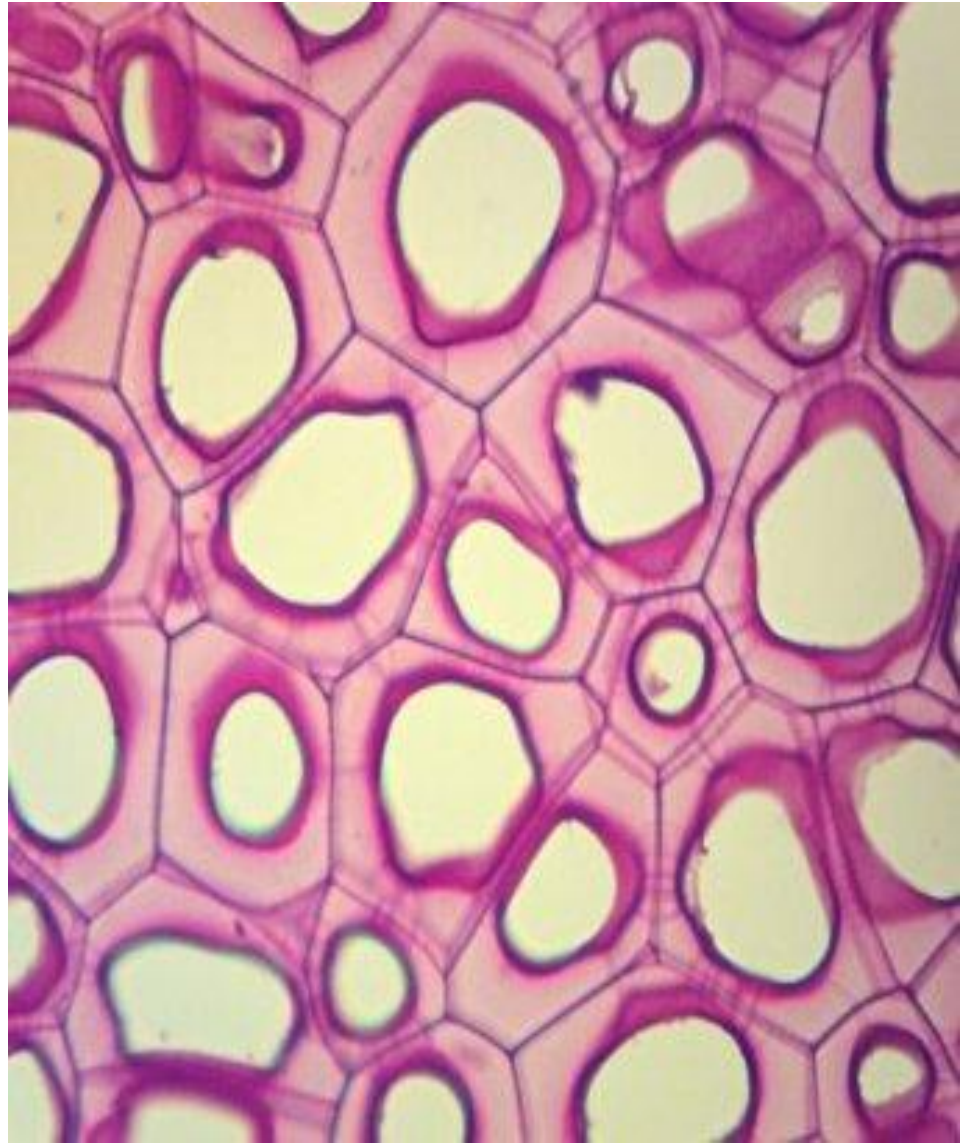
Коленхіма

- Живі клітини, містять хлоропласти
- Знаходяться на периферії органа
- Зонтичні, губоцвіті – у корі та виступах стебла

Склеренхіма

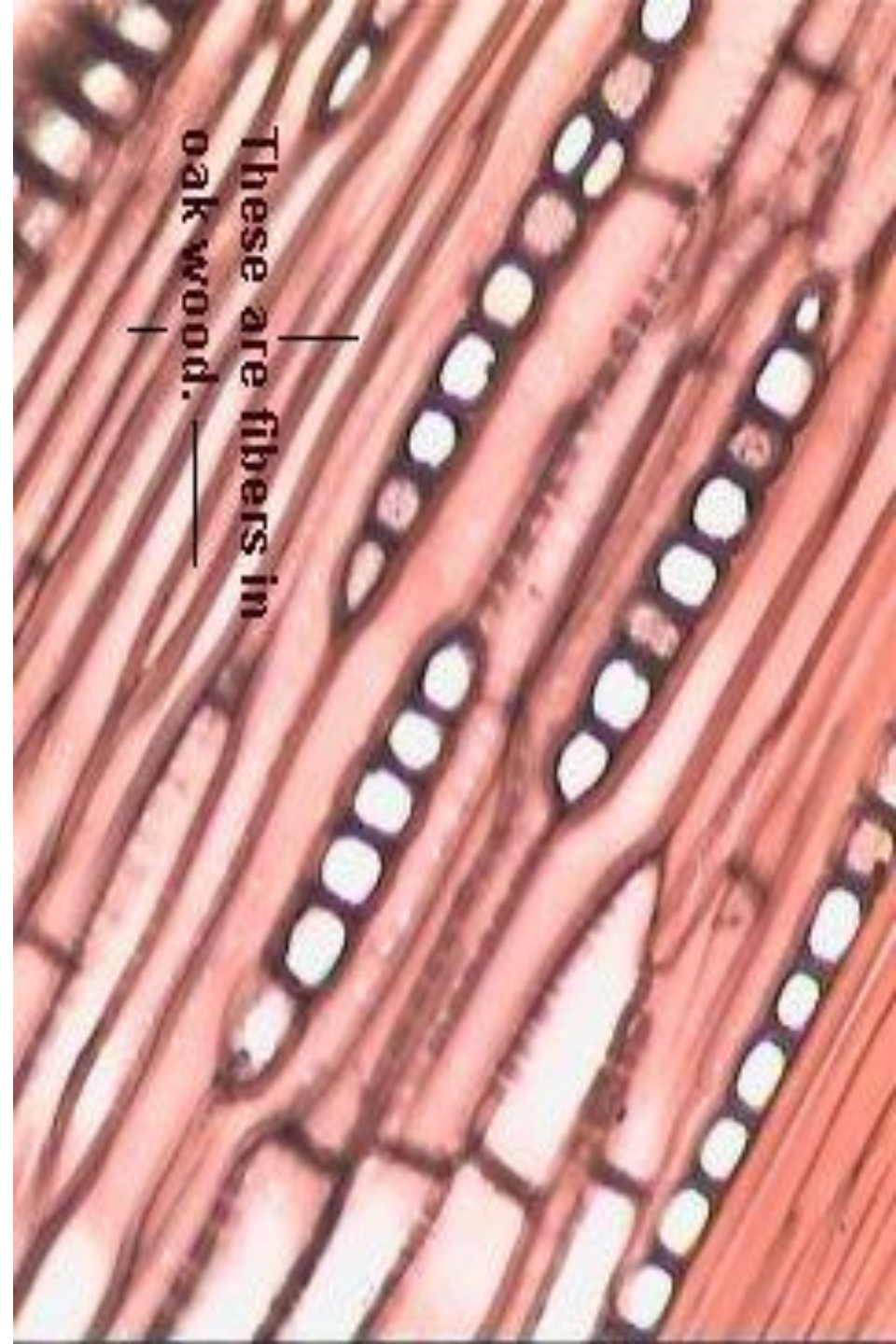
- Рівномірно потовщені стінки
- Мертві клітини
- Клітинні стінки здерев'янілі (лібриформ)
- Глибше від коленхіми, серед провідних пучків

Склеренхімні волокна

- Вегетативні органи судинних рослин
- Входять до складу судинно-волокнистих пучків
- Луб'яні волокна та волокна деревини (лібриформ)

Склереїди

- Плоди (кам'янисті клітини), листки (опорні клітини), ін.
- Мертві з рівномірно потовщеними здерев'янілими стінками

Провідні тканини

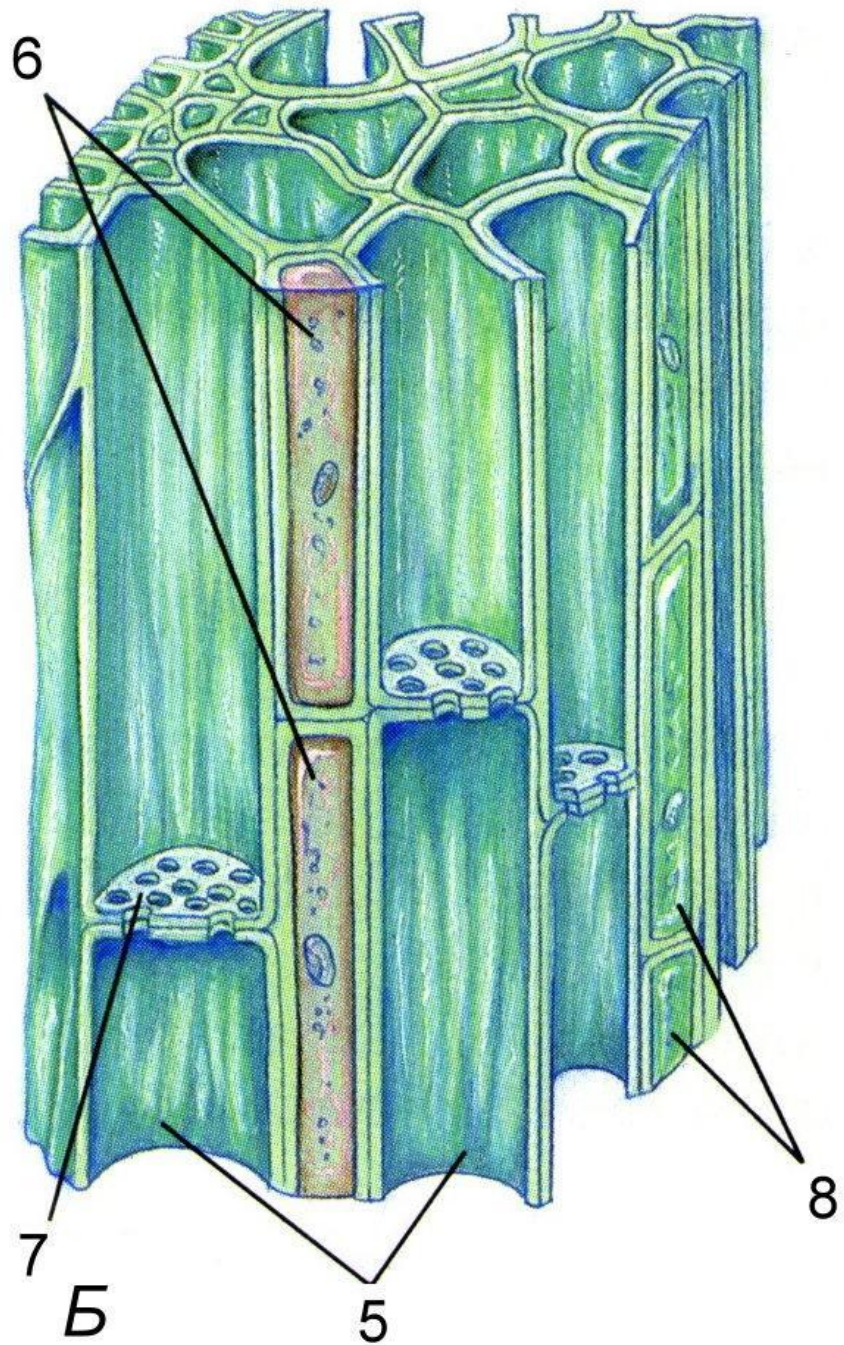
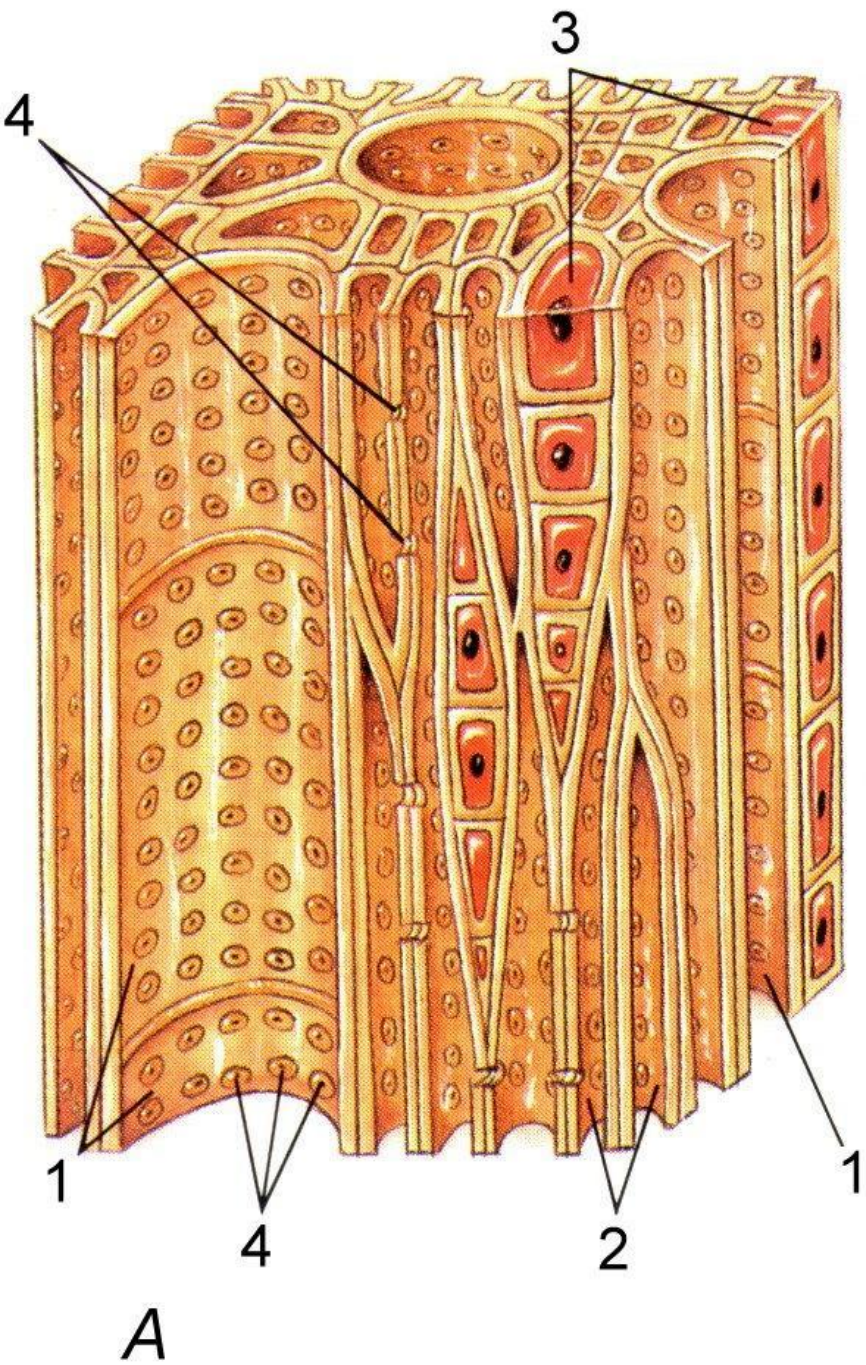
Флоема
(луб)
Живі
клітини

Ксилема
(деревина)
Мертві
клітини
лігнін

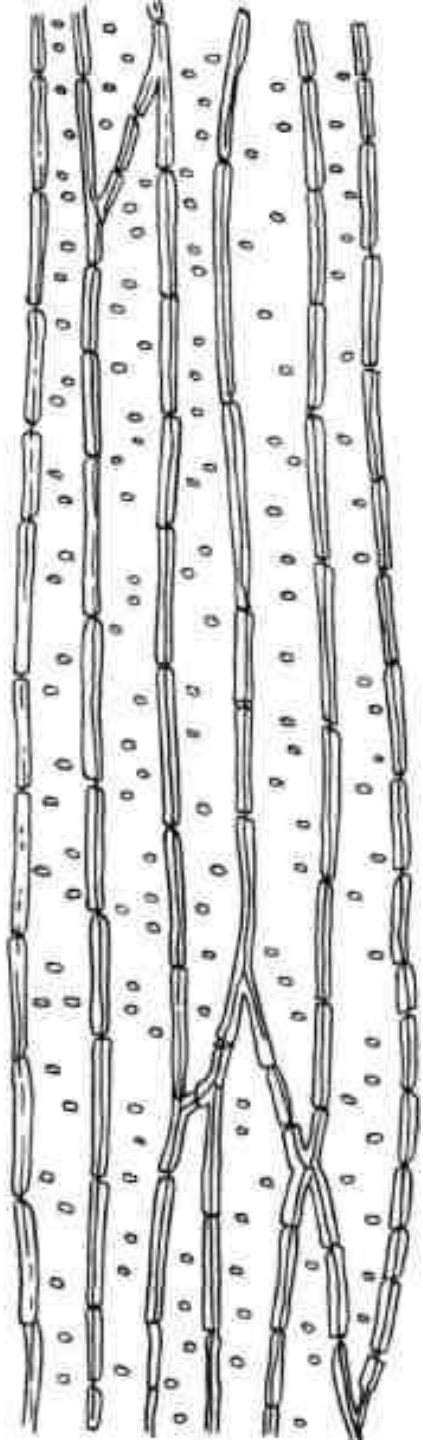
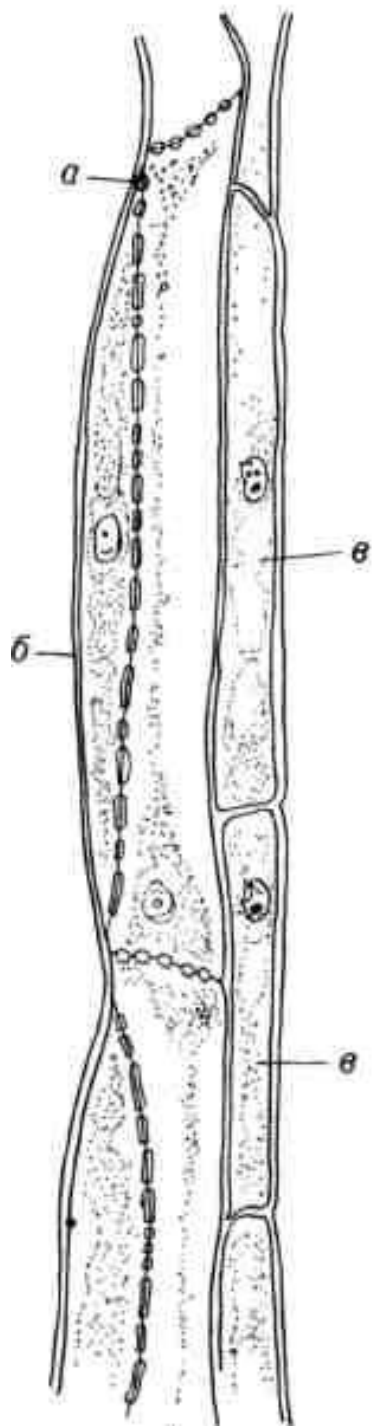
Трахеї
(судини)

Трахеїд
и

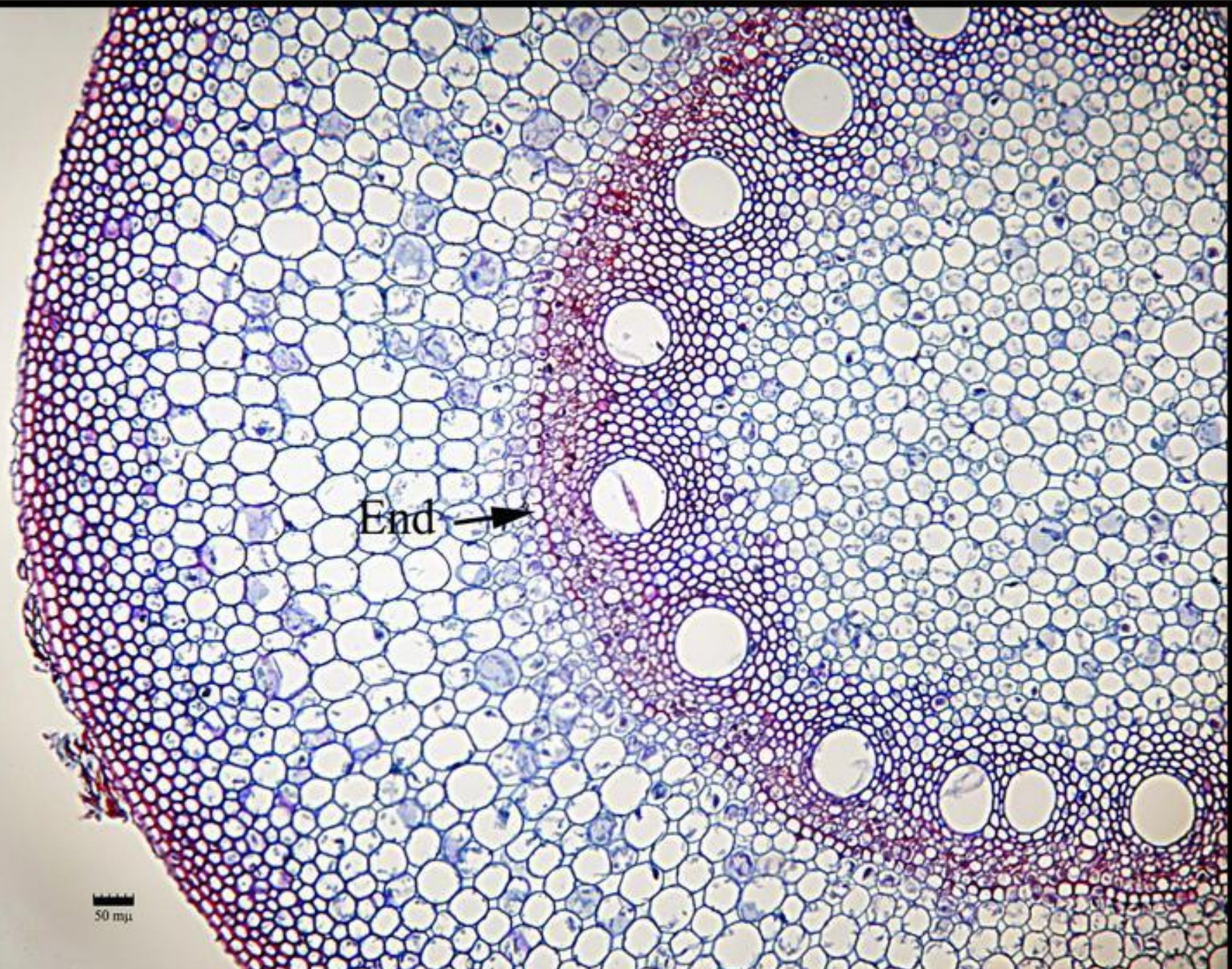

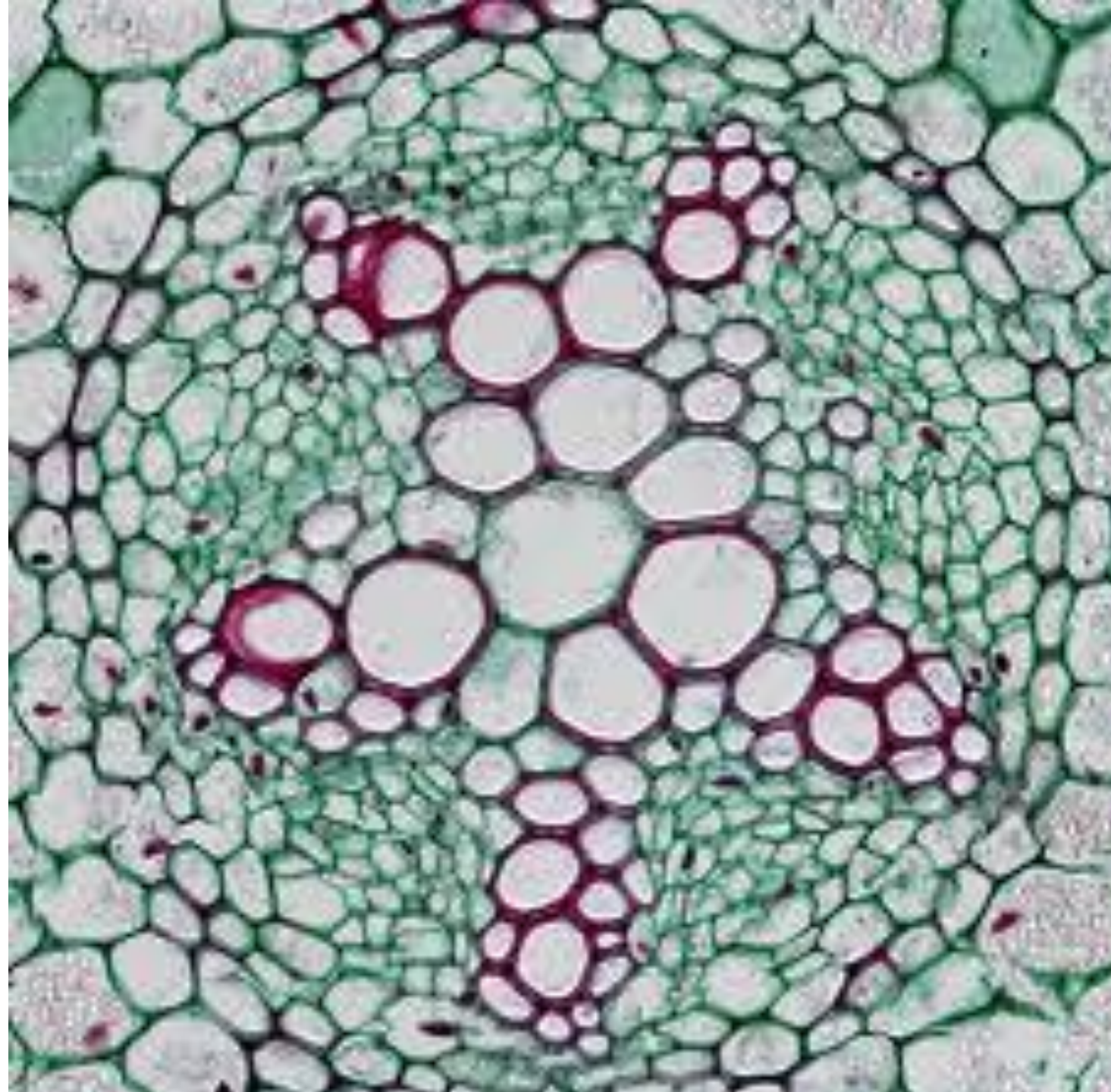
End →

50 μm

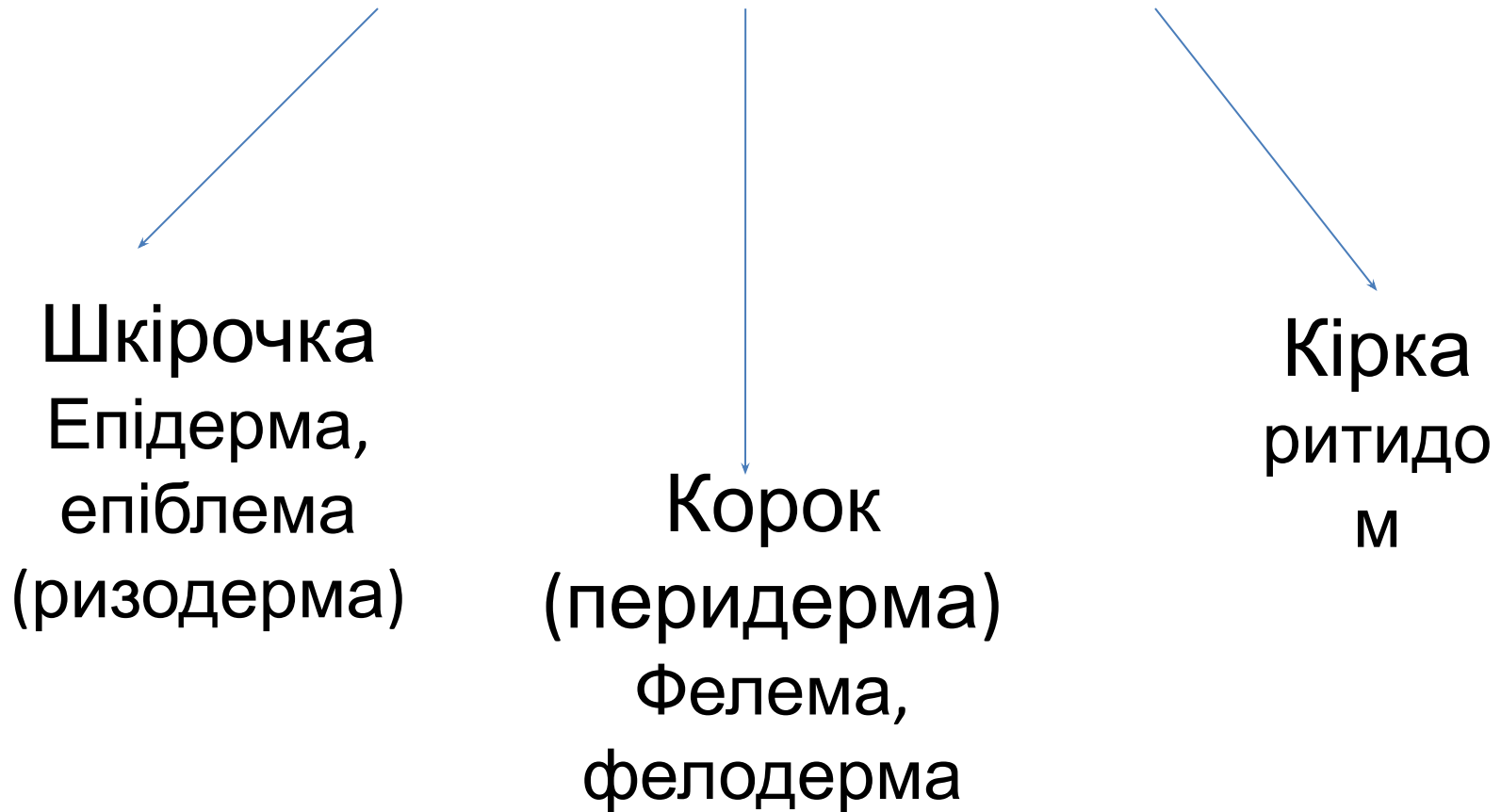

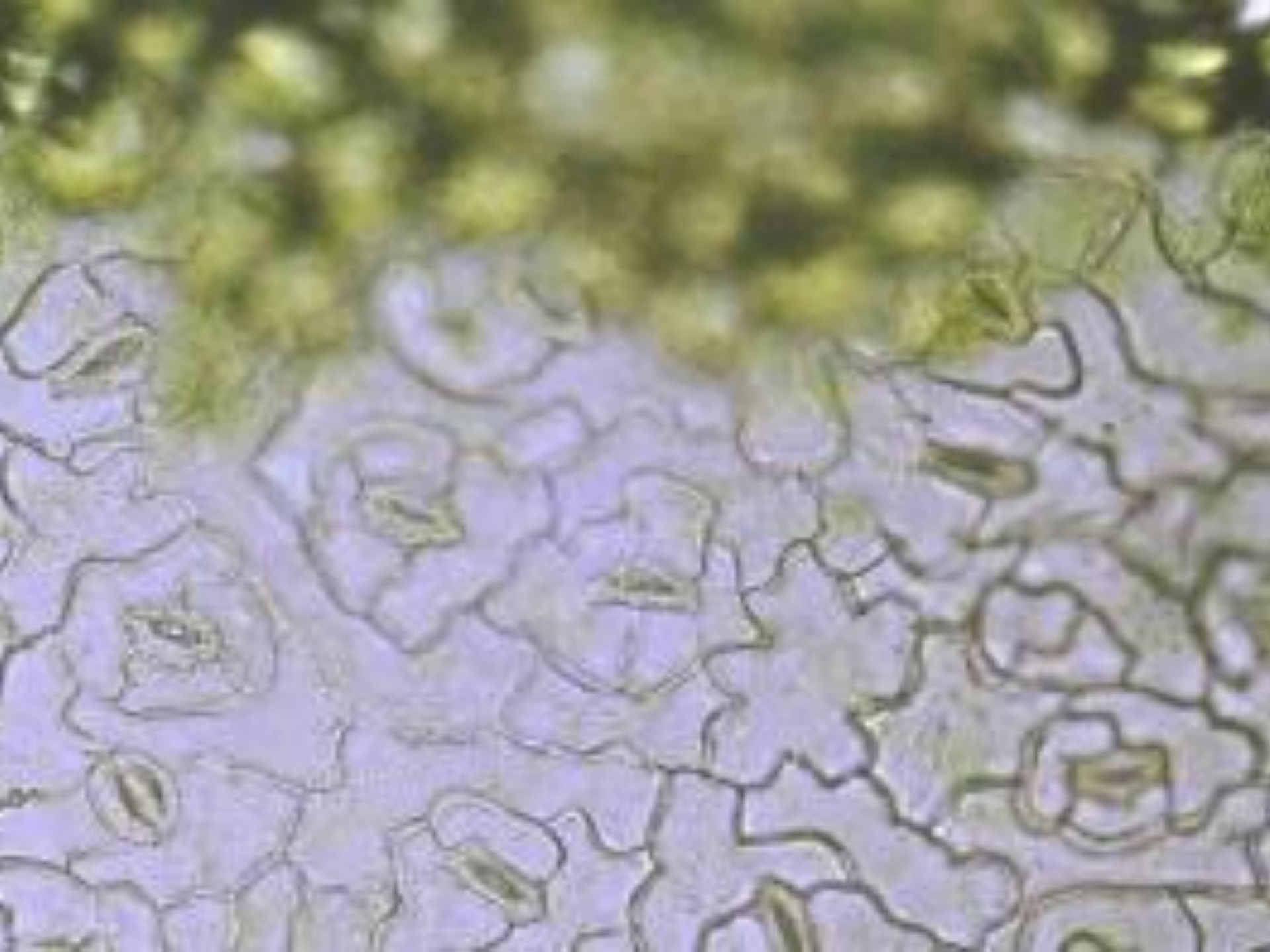
Покривна тканина

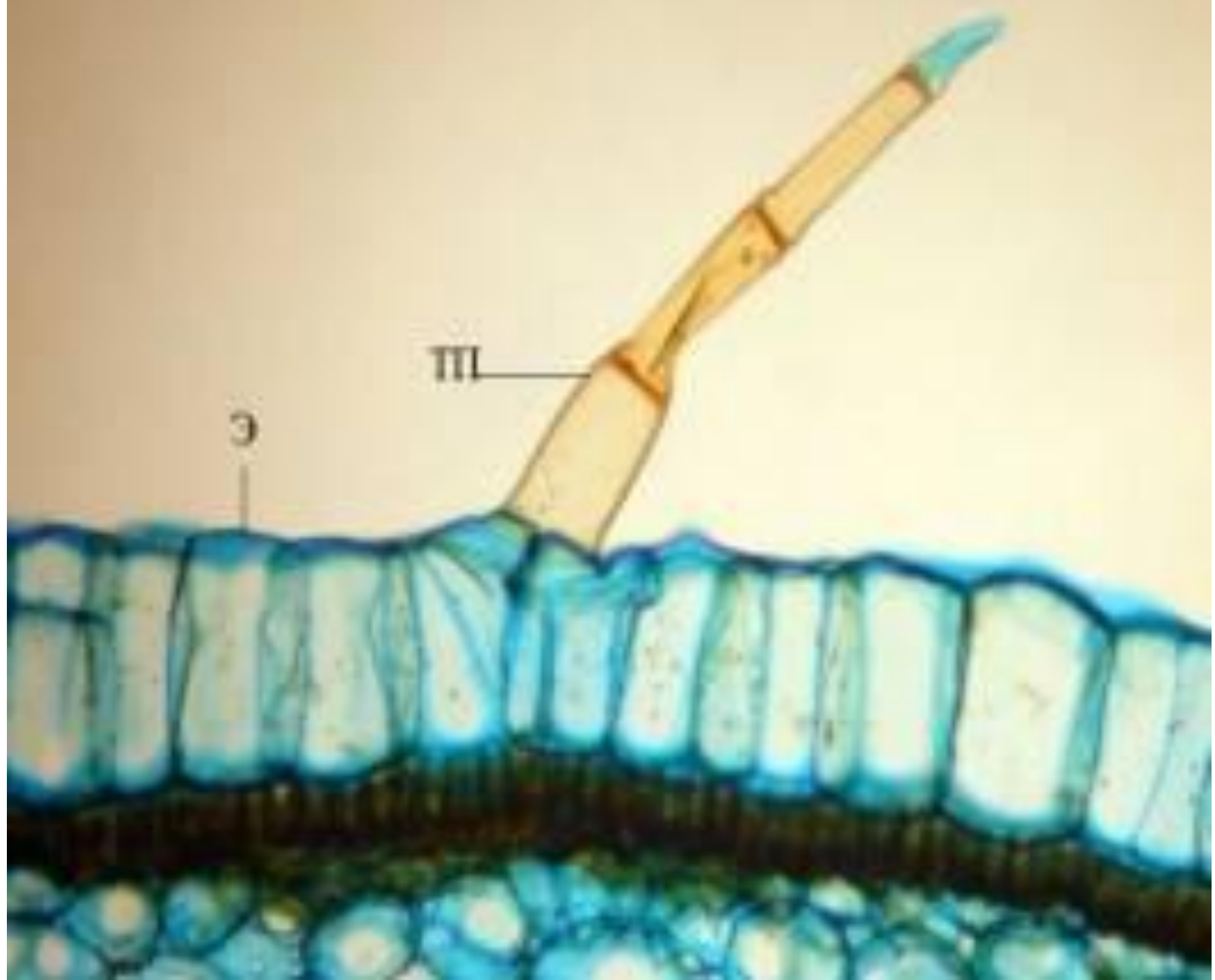

Шкірочка

- Стебла, листки, частини квітки, плоди, корені
- Один шар клітин, виключення – плоскуха
- Три типи клітин: основні, клітини продихів, трихоми
- Стінки клітин звивисті, зовні вкриті кутикулою
- Мало хлоропластів (окрім клітин-замикачів продихів)

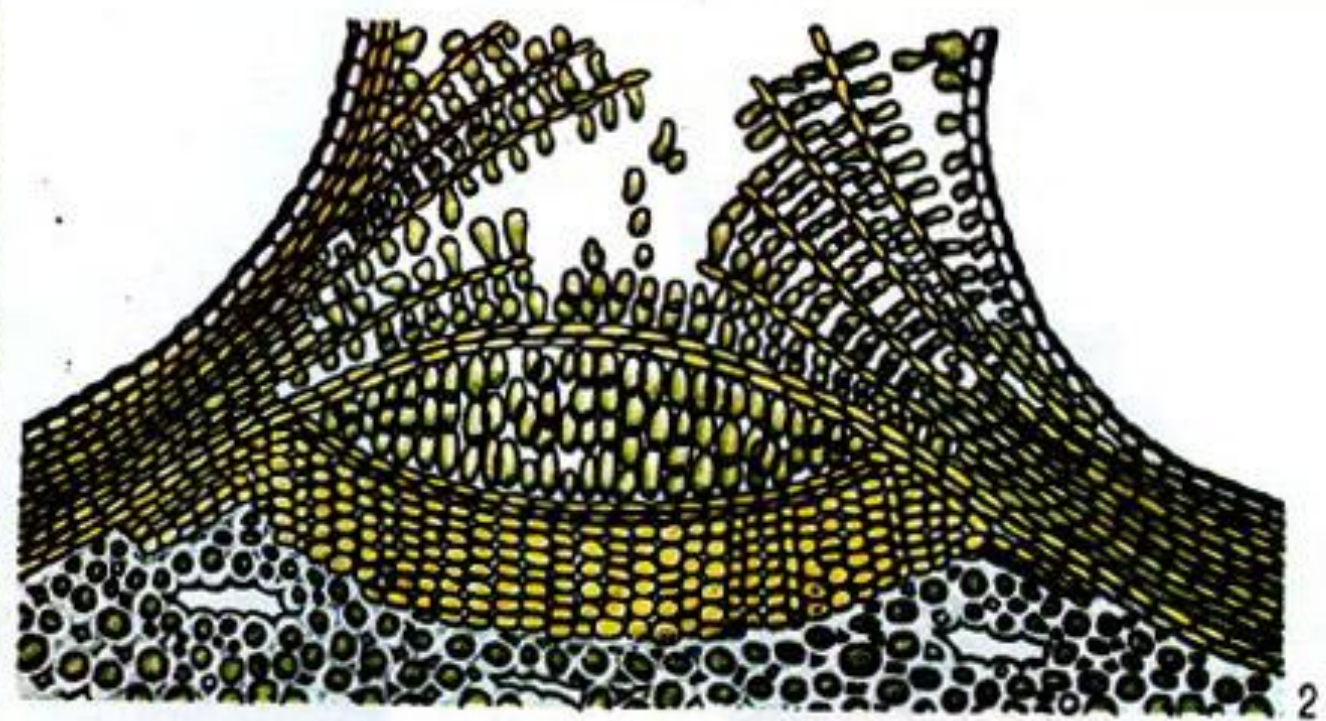
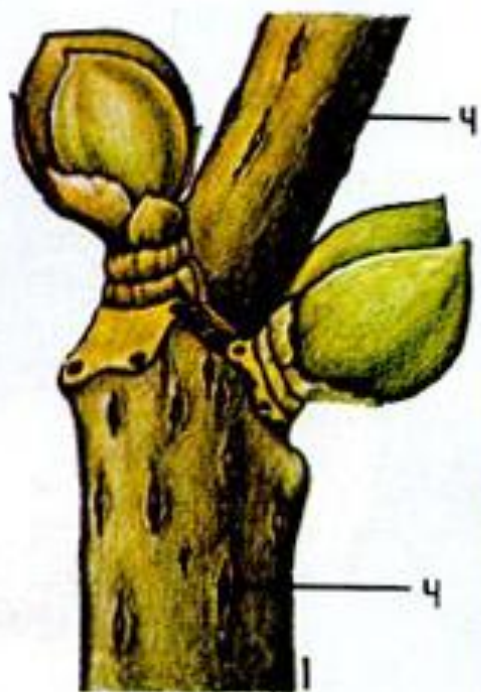

Корок (перидерма)

- Фелоген → фелема, фелодерма
- Фелема – мертві клітини, усередині – повітря, клітинні стінки – суберин
- Фелодерма - живі, мають запасні речовини
- Утворюють сочевички

Чечевички: 1 — внешний вид на ветке бузины; 2 — на поперечном срезе ветки; ч — чечевичка.

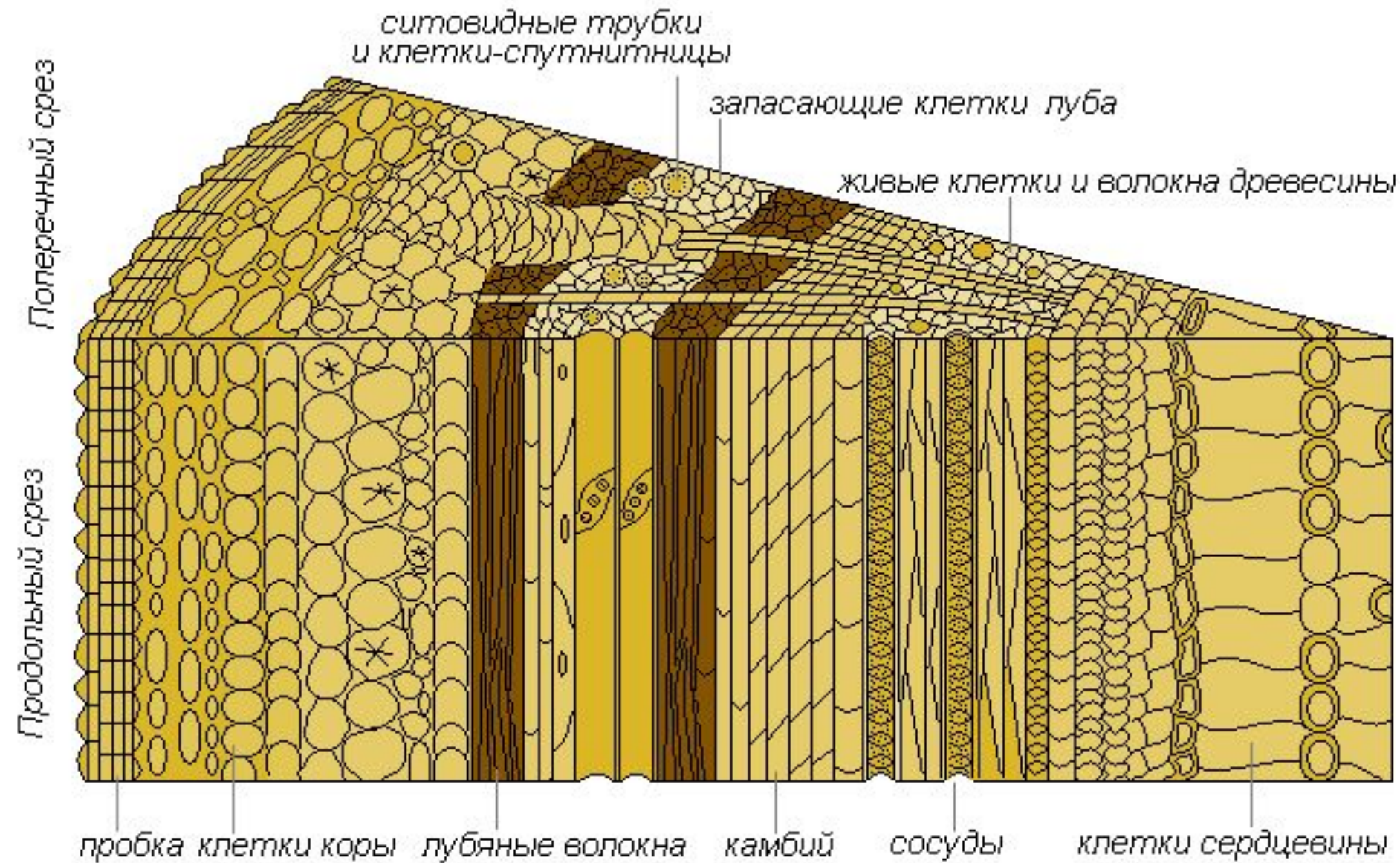

Кірка (ритидом) – похідна корку

Продольный и поперечный разрез стебля (схема)

Видільні структури

Зовніш

ні

Нектарник
и

Залозисті
волоски

Гідатод
и

Внутріш

ні

Ідіобласт
и

Схізогенні та
лізигенні
вмістилища

Молочник
и

Залозисті волоски

Гідатоди гутація

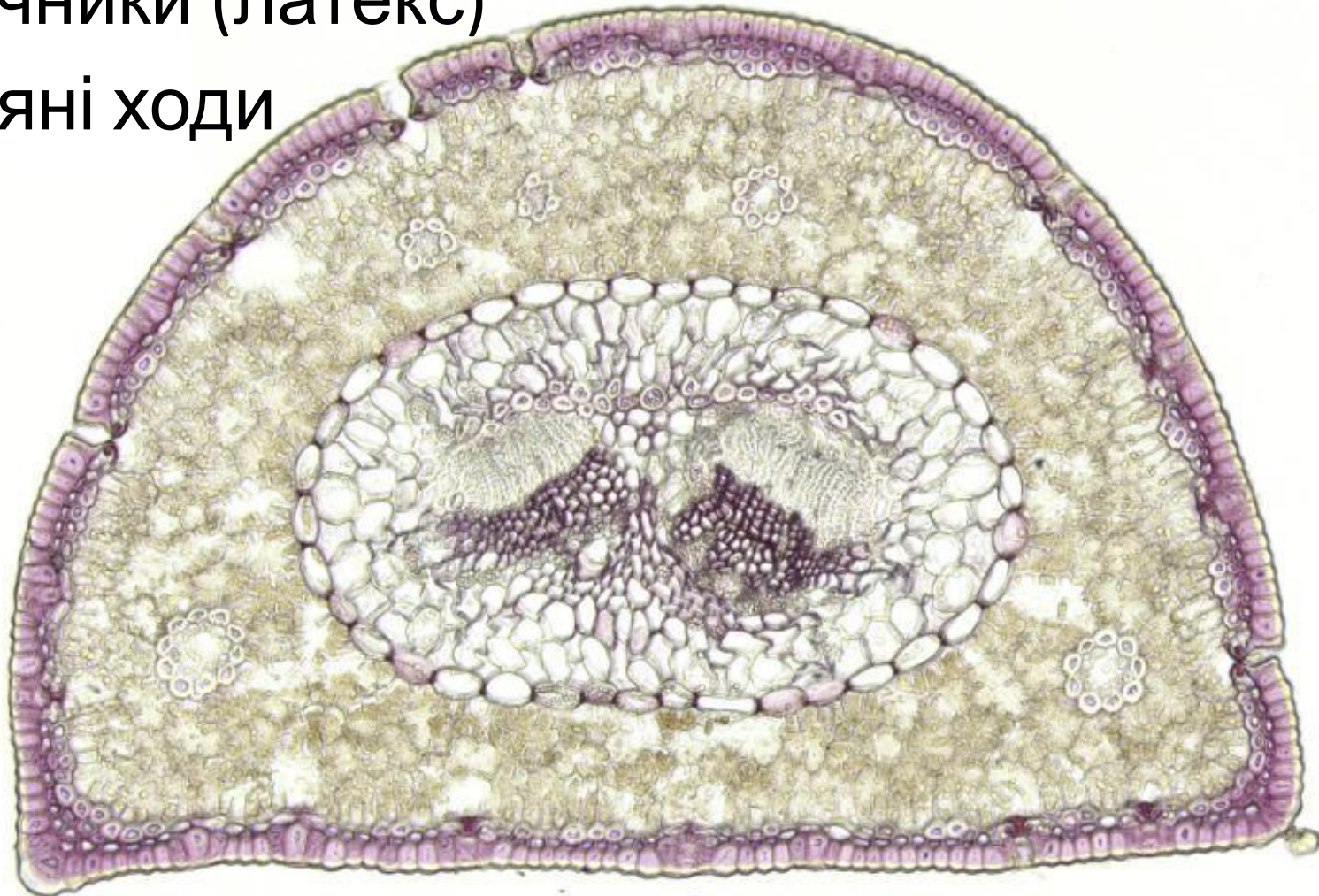
Нектарники

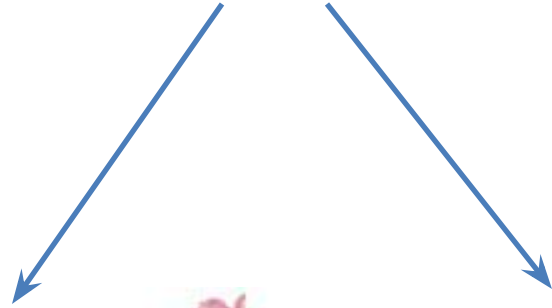

Внутрішня секреція

- Молочники (латекс)
- Смоляні ходи

Органи вищих рослин

Вегетативні

Корінь

Пагін

- Листок
- Брунька
- Стебло

Генеративні

Квітка

Плід

Насіння

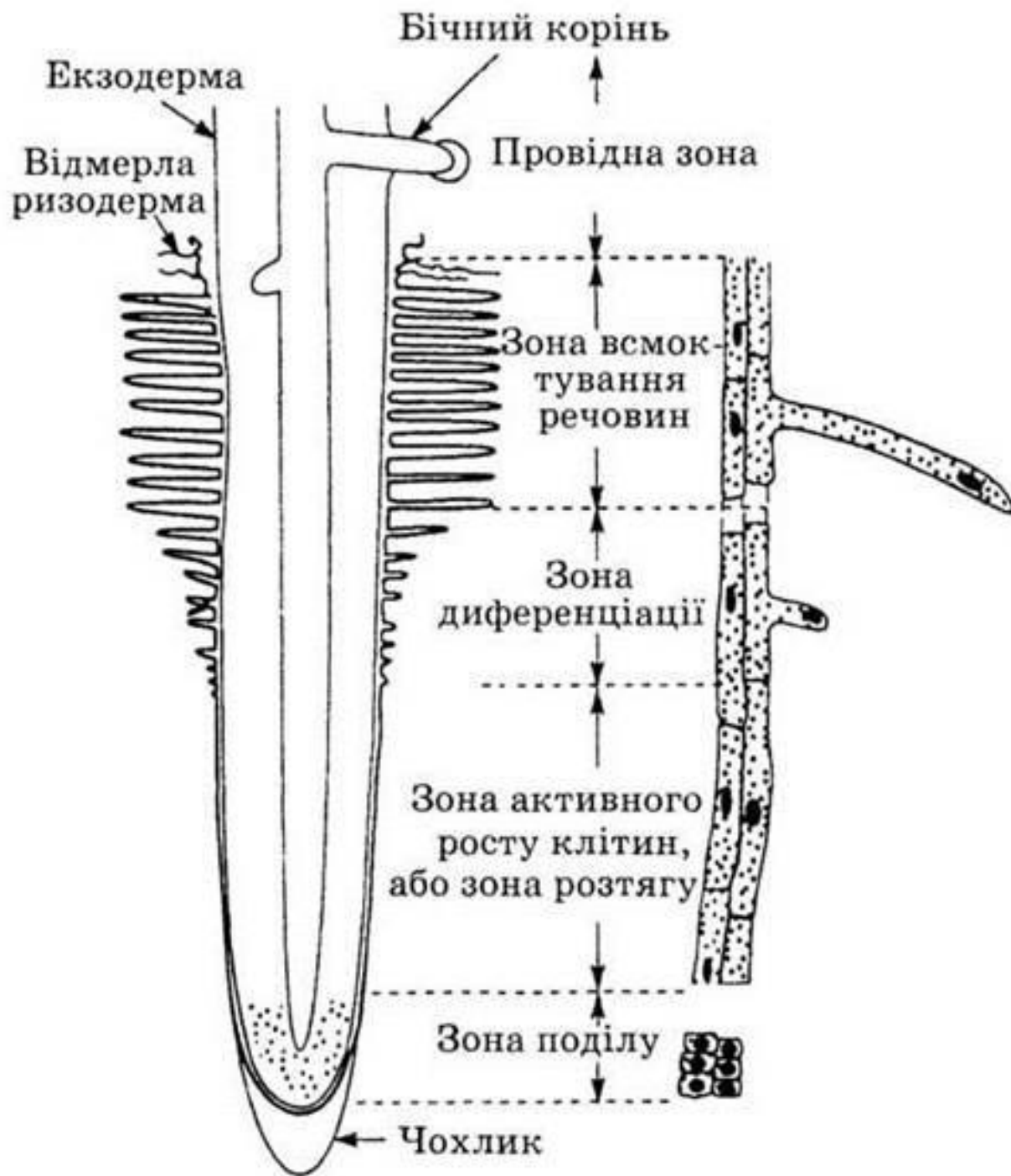

Корінь

- Головний – розвивається із зародкового, здатний до галуження
- Додатковий – розвивається з різних частин пагона (стебло, листок)
- Бічний – виростає від інших видів коренів

Кореневі системи:

- Мичкувата
  - Стиржнева
- Пікерування – видалення твірної тканини з кореня

Видозміни (метаморфози) кореня

- Мікориза – явище взаємовигідного співжиття гриба та кореня рослини. У більшості квіткових рослин

Винятки: водні рослини, паразити, ряд однорічників, гречкові, осокові,

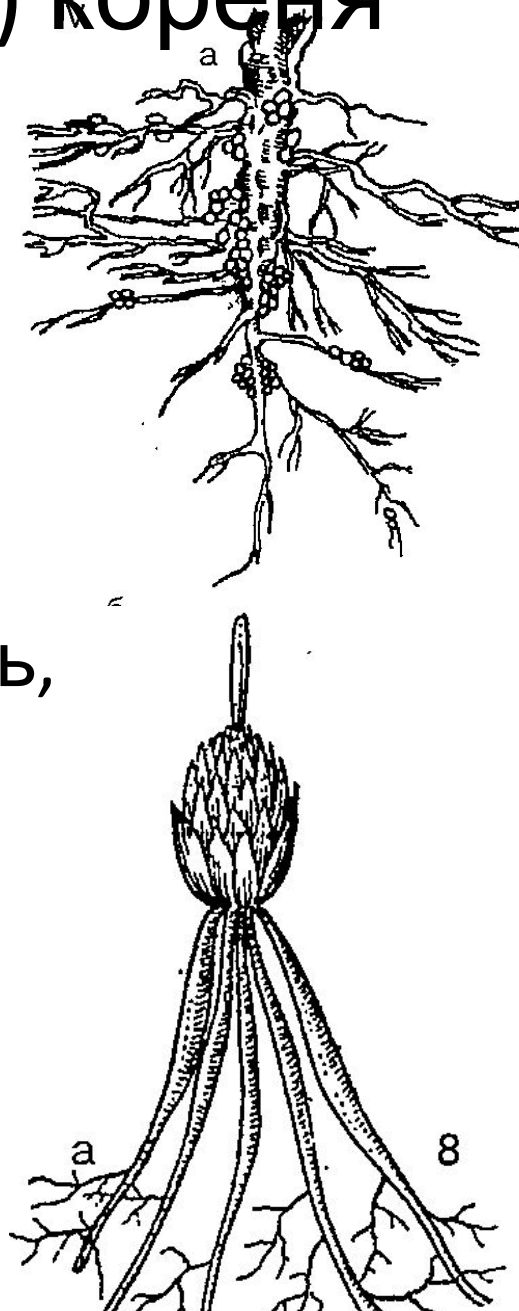

Видозміни (метаморфози) кореня

- Бактеріориза – симбіоз кореня та бактерій, що фіксують атмосферний азот

Бобові – *Rhizobium*

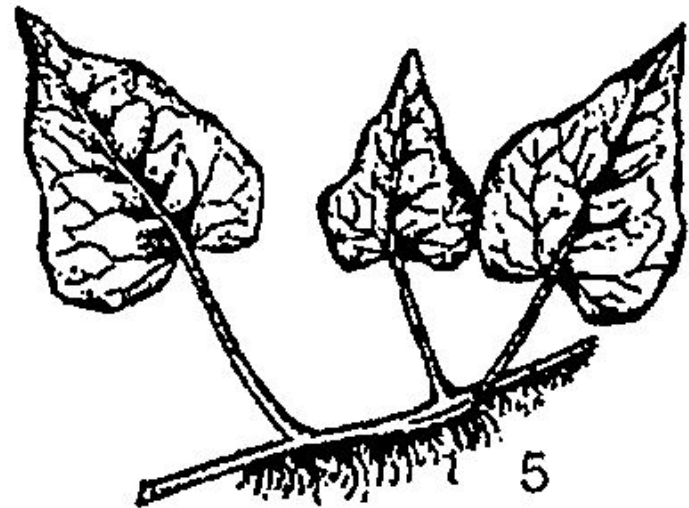
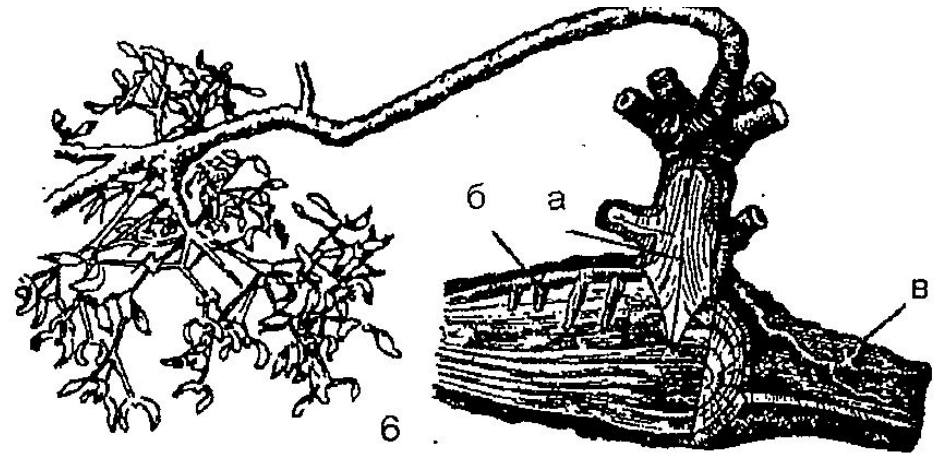
- Запасаючі: кореневі бульби (шишки) (пшінка, батат, зозулинець, жоржина), коренеплоди (морква, буряк, селера, редиска)
- Втягуючі, контактильні або скоротливі – тюльпан, шафран, пролісок

Видозміни (метаморфози) кореня

- Корені-присоски – паразити, напівпаразити (омела, повитиця, вовчок)
- Корені-причіпки (плющ, фікусові)

Видозміни (метаморфози) кореня

- Повітряні корені – для вбирання вологи з повітря
- Дихальні корені (пневматофори) – ростуть вгору (тропічні мангрові дерева)

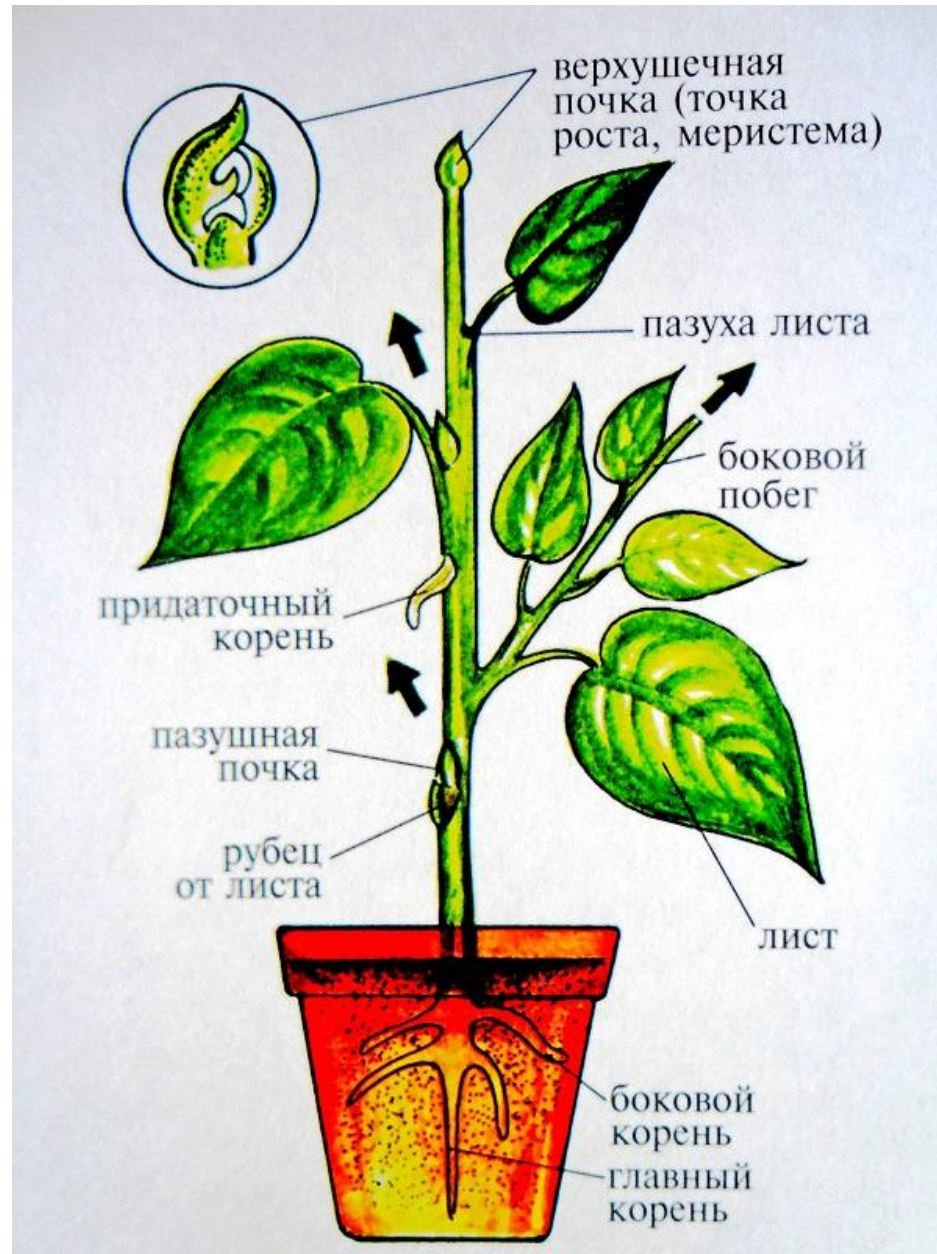

Видозміни (метаморфози) кореня

- Ходульні корені (ризофора, фікус-баньян)
- Опірці (кукурудза)

Пагін та його частини

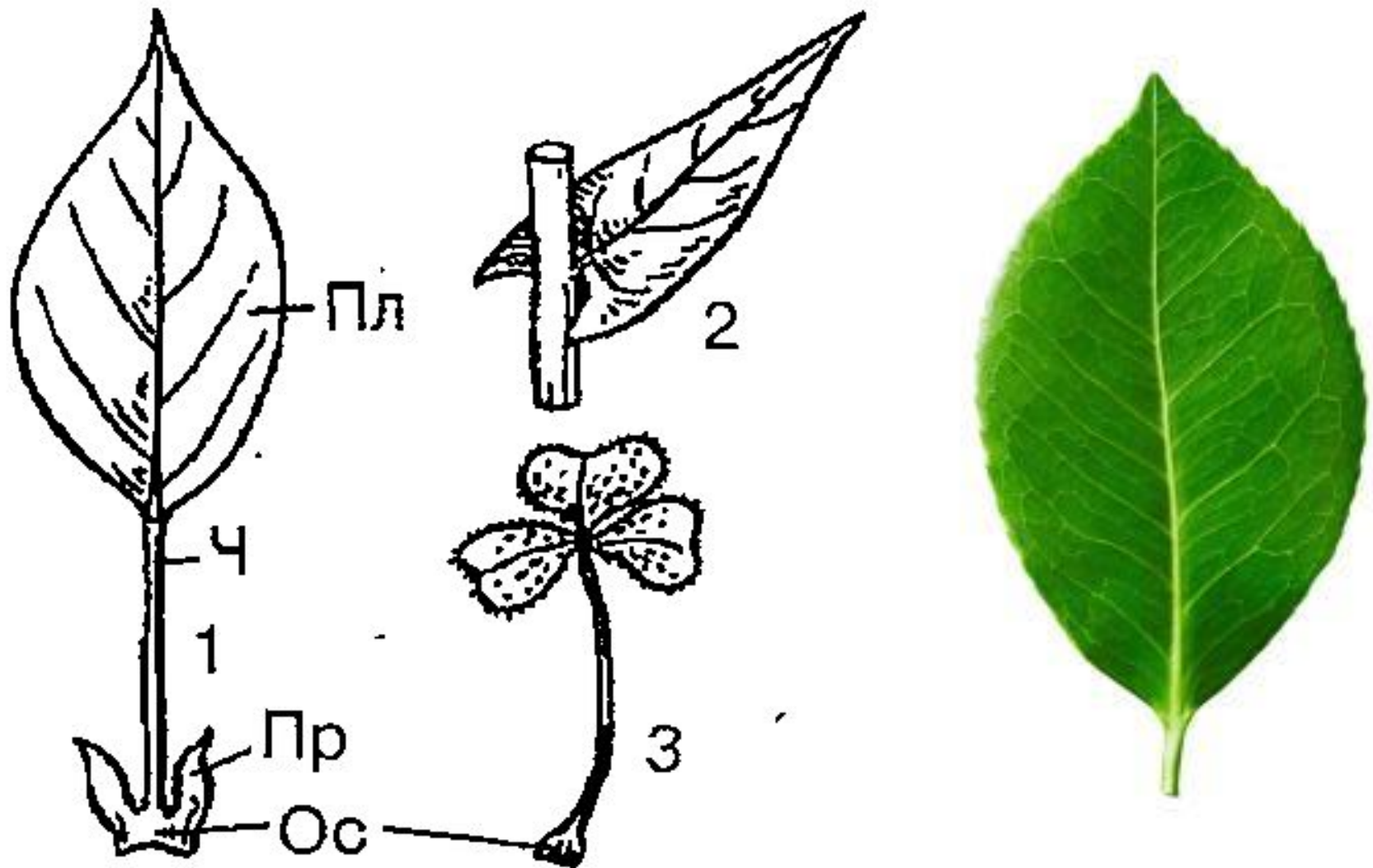

Видозміни стебла

- Колючки терену, глоду
- Бульби картоплі
- Кореневище (пирій, папоротеподібні)
- Бульбоцибулина, цибулина (цибуля, гладіолус і т.п.)

Листок – бічний орган пагона

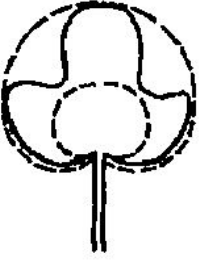
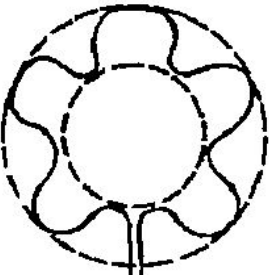
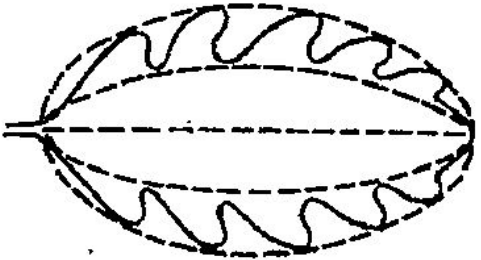
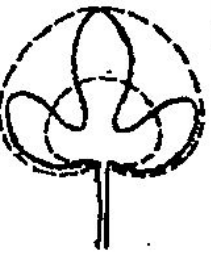
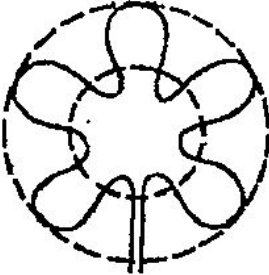
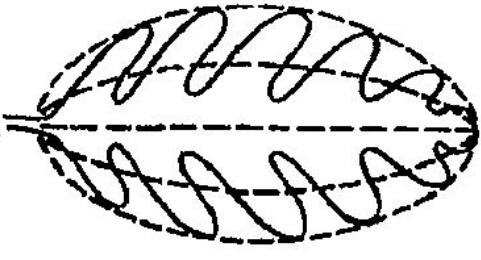
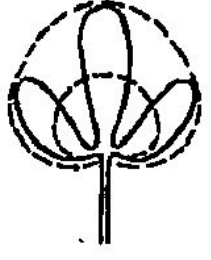
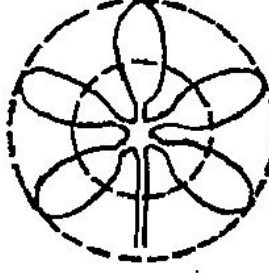
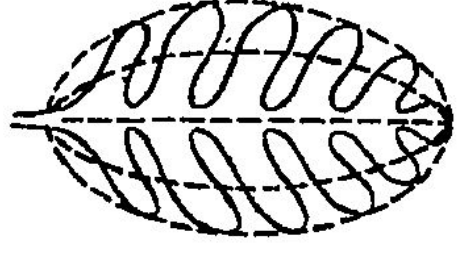
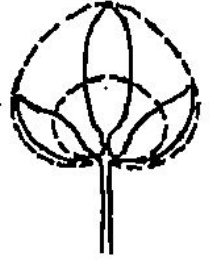
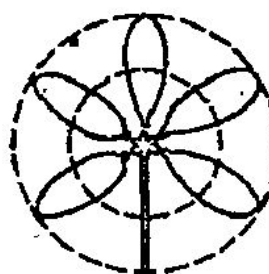
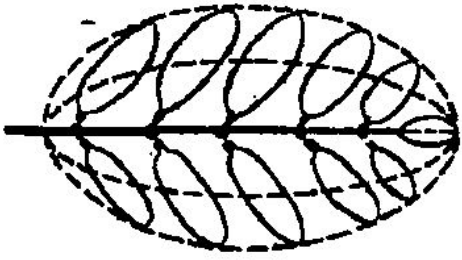

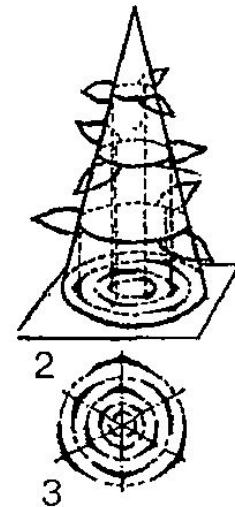
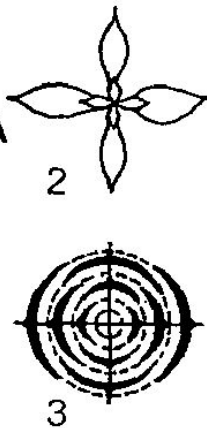
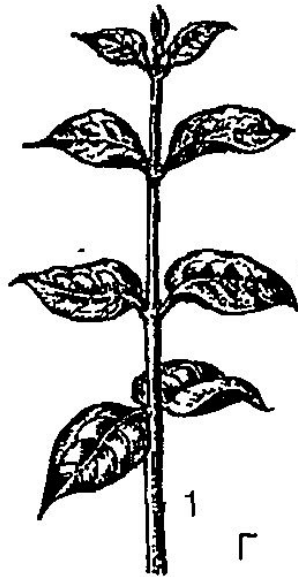
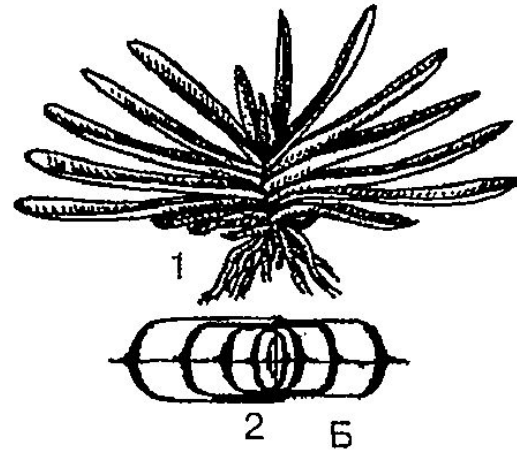
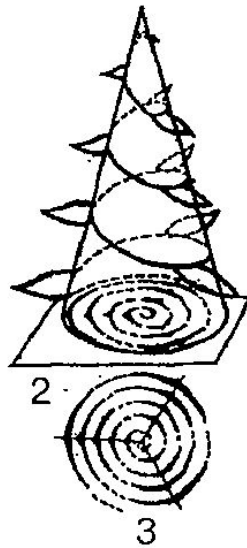
Жилкування

1 – дихотомічне, 2 – пальчасте, 3 – перисте,
4 – паралельне, 5 – дугове

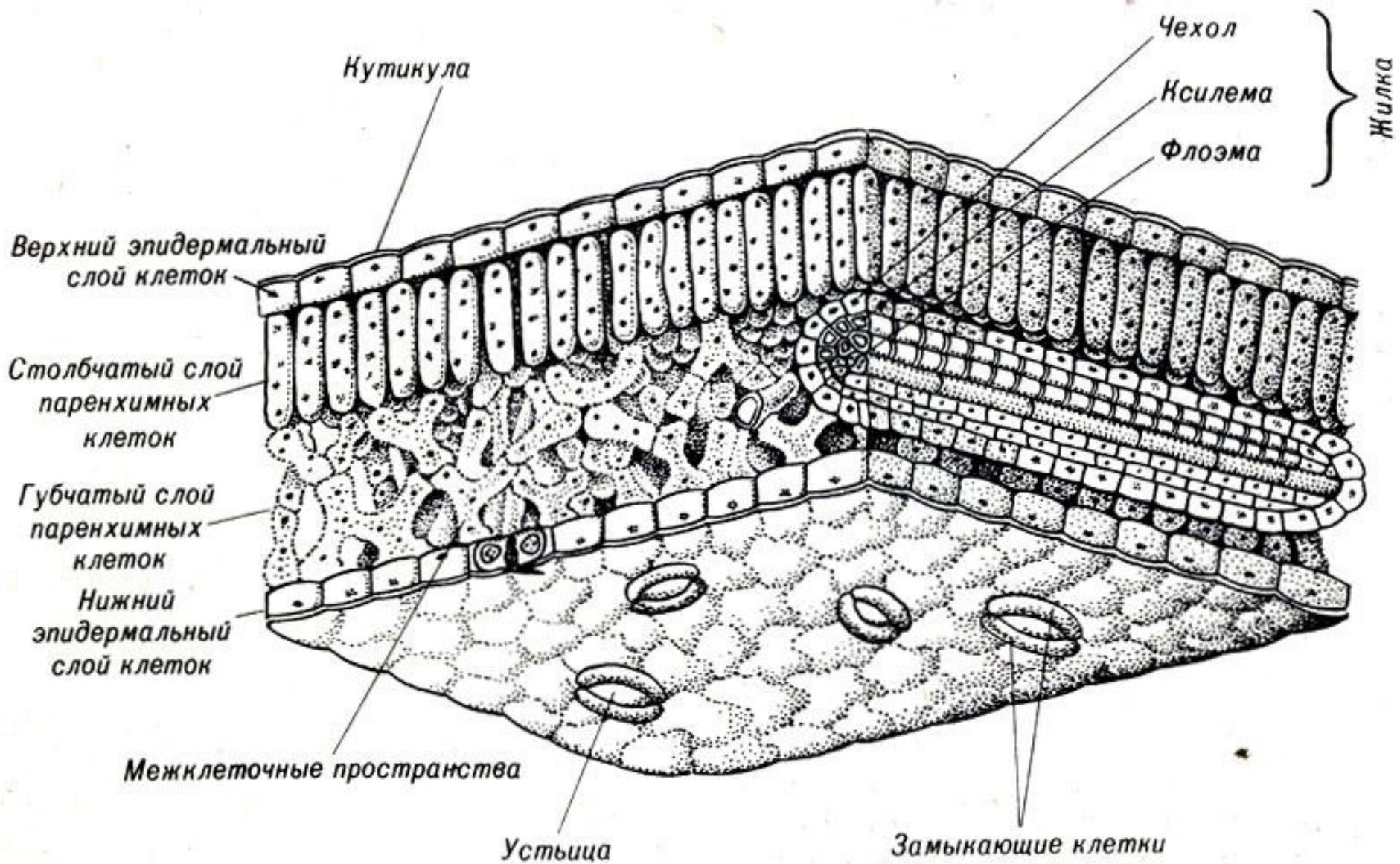
	трійчасто-	пальчасто-	перисто-
листочок (менше чверті ширини пластинки)			
листочок розділений (більше чверті ширини пластинки)			
розсічений (до основи)			
листочок на черешках (листочок на черешках)			

Листкорозміщення

Будова листка

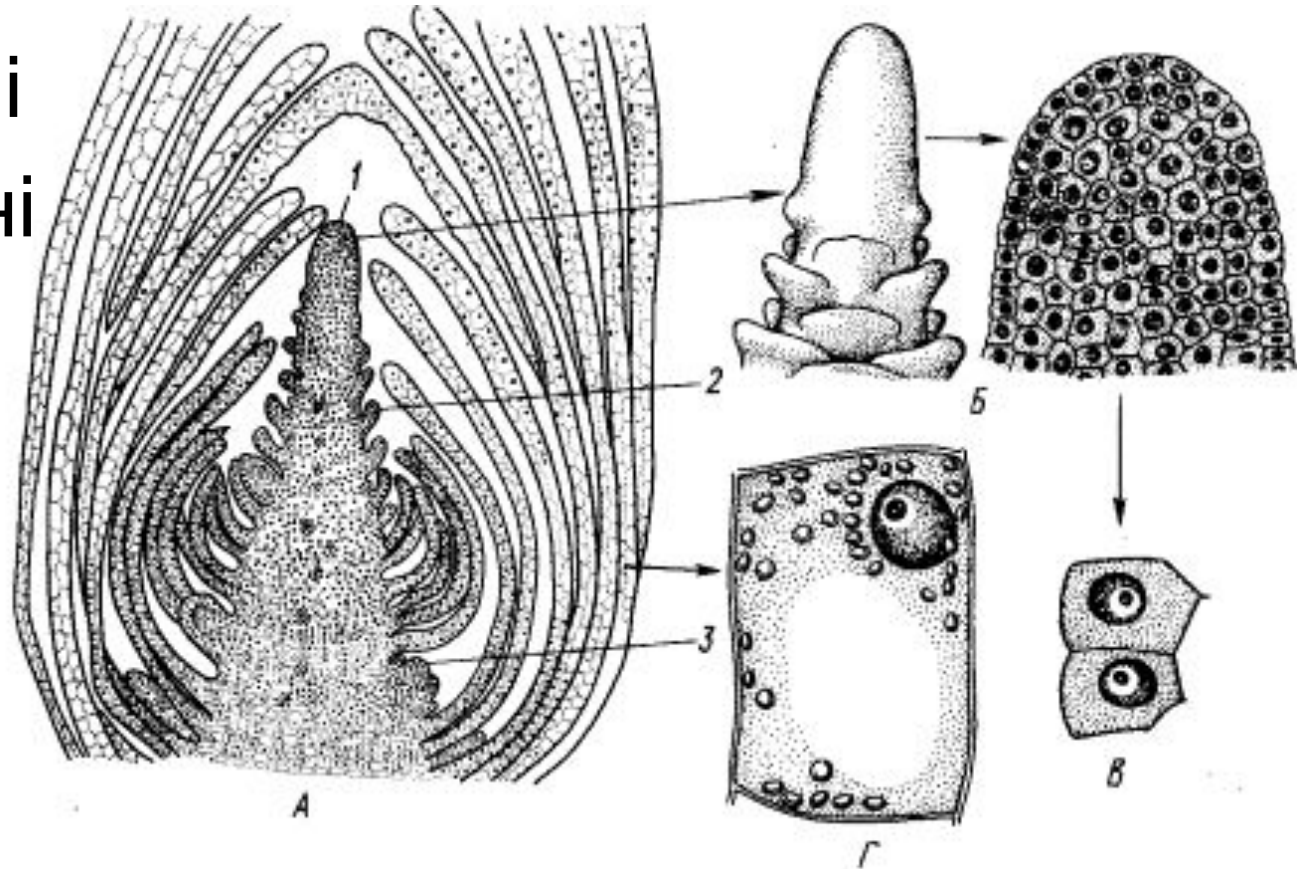
Видозміни листків

- Вусики гороху
- Ловильні листки венериної мухоловки
- Колючки кактуса, барбарису

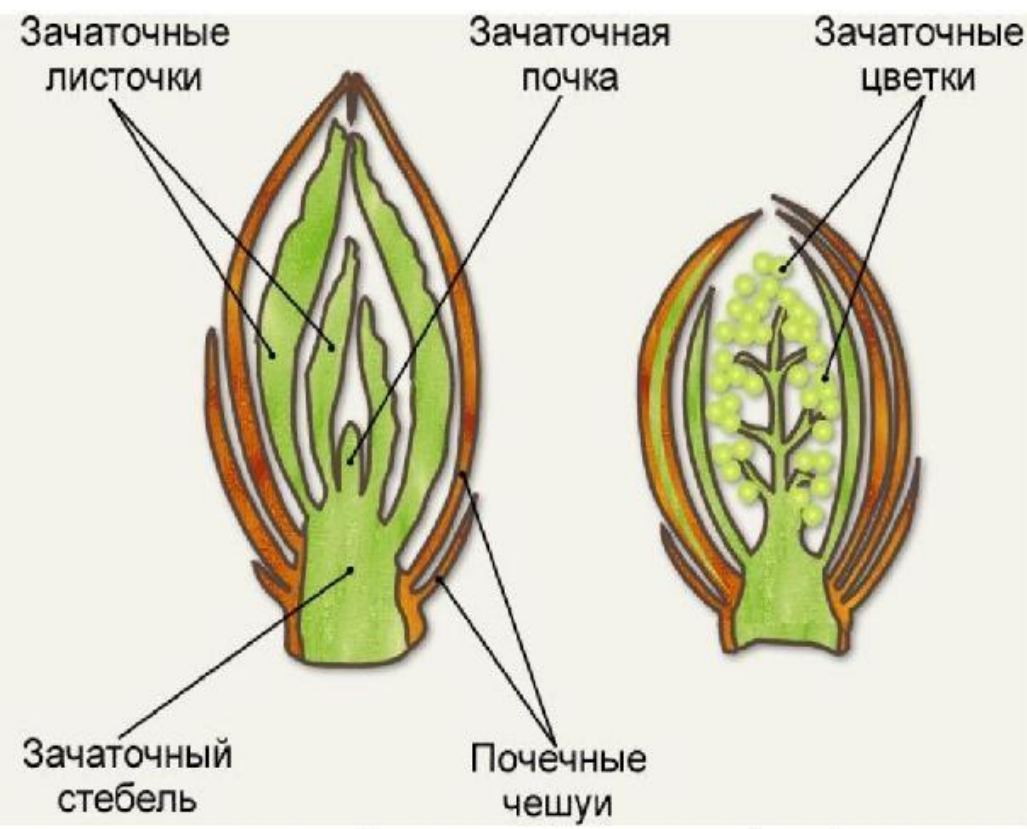

Бруньки

- Вегетативні
- Генеративні
- Змішані
- бічні
- верхівкові

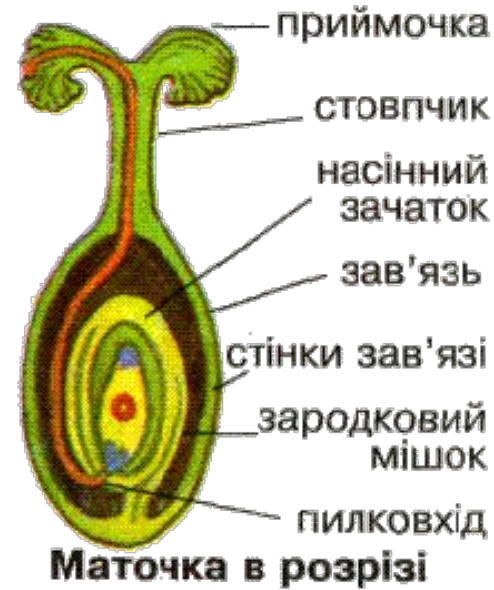

Внутреннее строение почек (слева) и расположение почек на стебле (справа)

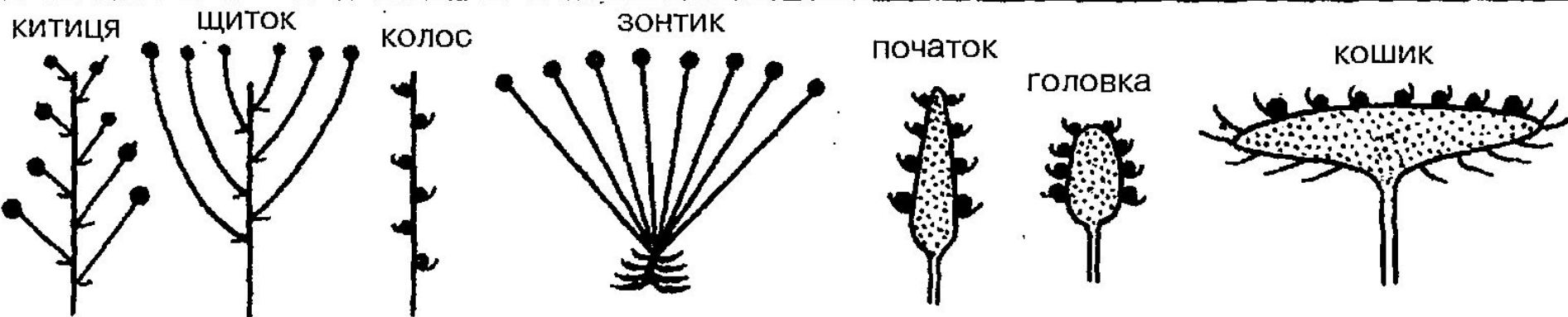
Квітка

Будова квітки

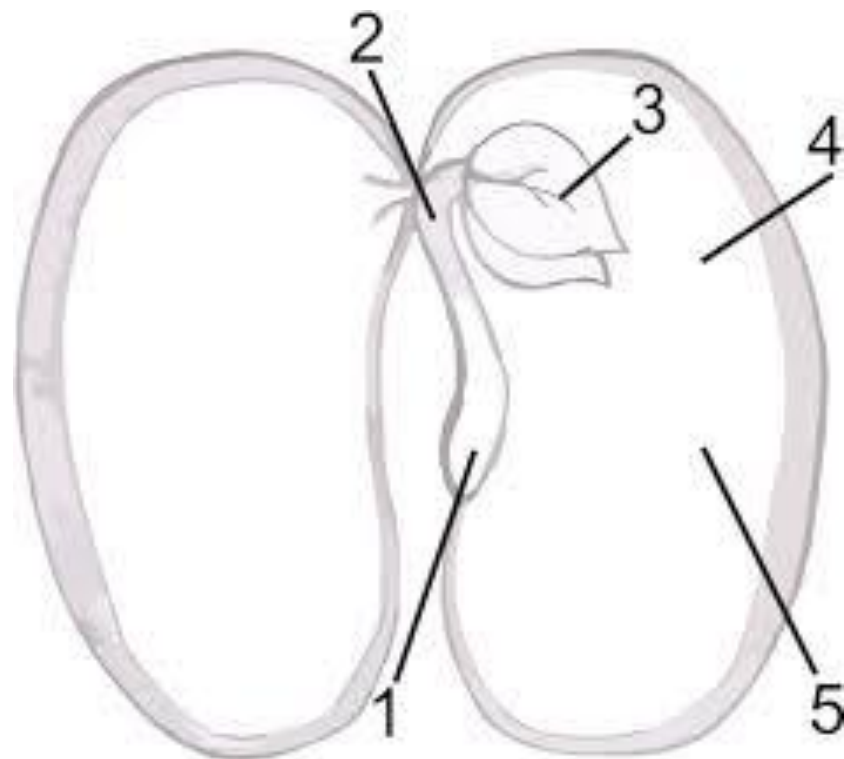
- Кितिця: черемха, конвалія, акація
- Щиток: груша
- Колос: подорожник
- Початок: кукурудза, калла
- Головка: конюшина
- Кошик: кульбаба, соняшник

прості суцвіття

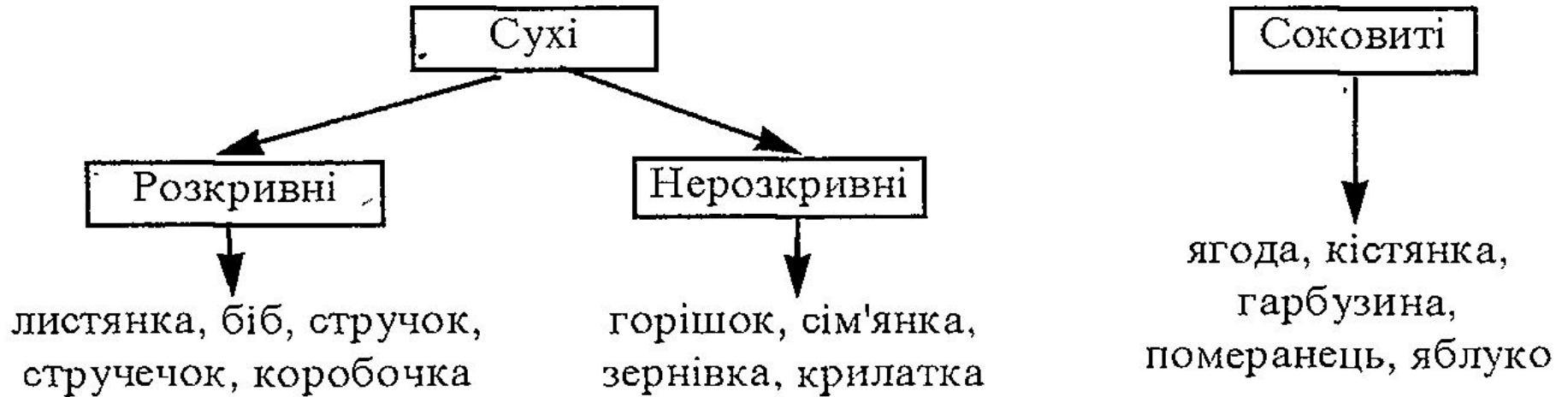
Насіння

Плоди

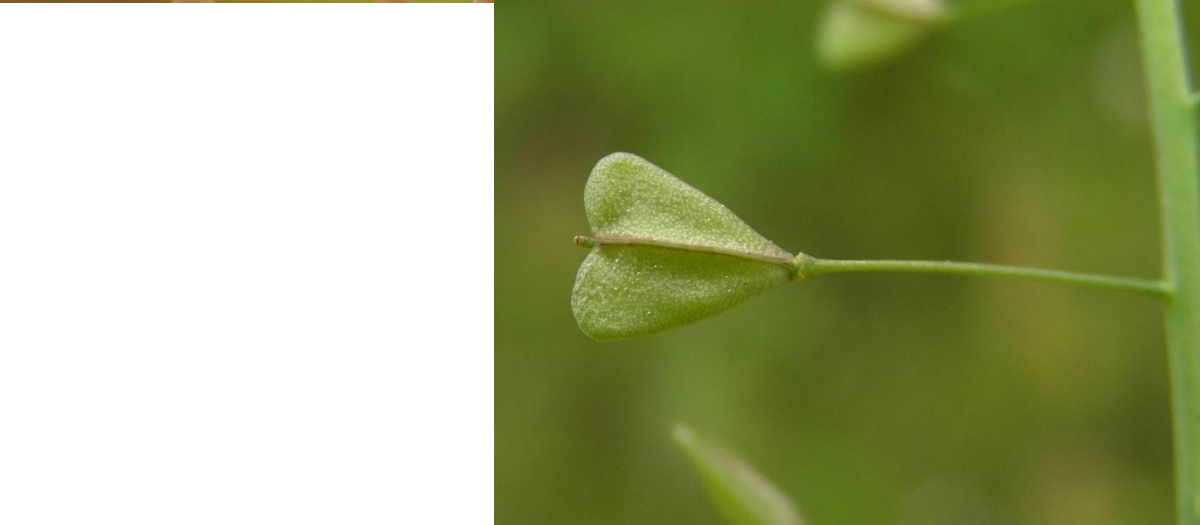
Класифікація плодів

- Стручок, стручечок – хрестоцвіті
- Горішок - гречка, багатогорішок – суниця
- Кістянка – горіх грецький, вишня
- Горіх – дуб, ліщина

Сухі розкривні

Сухі нерозкривні

Соковиті

Дякую за увагу!

